

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ.

ΤΟΜΟΣ ΙΖ΄.

1882-83.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ,

1886.

Ἔδρα τοῦ Συλλόγου
Πέραν, Ὁδὸς Τοπτσιλάρ, ἀριθ. 18.

Πράκτορες διὰ τὸ ἑξωτερικόν
Lorentz und Keil, Librairie internationale
Πέραν, Μεγάλῃ Ὁδῷ, ἀριθ. 457.

ΤΥΠΟΙΣ Σ. Ι. ΒΟΥΤΥΡΑ.

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ.

Ίδρυσι (1801)	Σελ. γ' — δ'
Τακτικά μέλη	» ε' — ιδ'
Ἐπίτιμα μέλη	» ιε' — ιη'
Ἄντεπιστάλλοντα μέλη	» ιθ' — κβ'
Μεγάλοι Ἐθεργέται	» κγ'
Ἐθεργέται	» »
Μεγάλοι Δωρηταί	» »
Δωρηταί	» »
Πρόεδροι τοῦ Συλλόγου	» »
Κοσμητόρες (1882-83)	» »

ΜΕΛΗ ΤΩΝ ΔΙΑΡΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ (1882-83).

Α'. Φιλολογικῆς	Σελ. κδ'.
Β'. Ἐκπαιδευτικῆς	» »
Γ'. Ἀρχαιολογικῆς	» »
Δ'. Συντακτικῆς	» »
Ε'. Ἐπιστημονικῆς	» »
Σ'. Οἰκονομικῆς	» »

ΕΠΙΜΕΛΗΤΑΙ

— Ἐπιμελητῆς τῆς ὀργανοθήκης	» »
— Ἐπιμελητῆς τῶν ἀρχαιολογικῶν συλλογῶν	» »

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Κ. ΣΑΧΘΟΠΟΥΛΟΥ	Τὰ Ἰθικά Νικημάχαια τοῦ Ἀριστοτέλους	Σελ. 1—36
Ι. ΚΑΡΟΛΙΔΟΥ	Περὶ τῆς τῶν νεωτέρων καὶ ἰδίᾳ τῆς Σοπενάουερου ἀπαισιοδοξίας	» 37—49
Α. ΠΑΠΑΔΟΠ. ΚΕΡΑΜΕΩΣ	Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας	» 50—93
Κ. ΜΑΚΡΗ	Περὶ τοῦ μεταξοσκόληκος καὶ τῶν ἀσθηνειῶν αὐτοῦ	» 94—110

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΑ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ. . .	Ἐκθεσις περὶ τοῦ Ζωγραφείου ἀγῶνος.	Σελ.	117—130
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ. . .	Ἐκθεσις περὶ τοῦ Καραπικνείου ἀγῶνος.	»	131—138
ΚΑΡΑΜΑΝΕΙΟΥ ΑΓΩΝΟΣ. . . .	Γενικὸν πρόγραμμα περὶ ἐκδόσεως μεθοδικῶν βιβλίων πρὸς γρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων.	»	138—139
»	»	»	»
	Ἐδικὸν πρόγραμμα πρὸς σύνταξιν γραμματικῆς.	»	139—144

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

'Απὸ τῆς ΣΟΕ' μέχρι τῆς ΨΙΒ' συνεδριάσεως.	Σελ.	145	213
--	------	-----	-----

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΚΑΘ' ὙΛΗΝ

ΤΩΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΠΡΑΚΤΙΚΟΙΣ.

Α'. ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΩΝ

ΑΘ. ΠΕΤΡΙΔΟΥ.	Περὶ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς ἀρχαίας πόλεως Μοραίας νῦν Μοριγοτάδας καὶ περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ Μωρέως.	Σελ.	146—147
ΣΤ. ΑΡΙΣΤΑΡΧΟΥ.	Περὶ τινος ἀνεκδότου νεκρῆς τοῦ Φωκῆ.	»	148—149
Μ. ΠΑΡΑΝΙΚΑ.	Περὶ τοῦ Δέρκων Διονυσίου τοῦ Σαμουρκάση (1772).	»	153
Φ. ΤΑΓΗ.	Περὶ τῆς σημασίας τῶν ὀνείρων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.	Σελ.	154—155, 158
Κ. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ.	Περὶ ζώντων μνημείων τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης.	Σελ.	156—157
ΗΡ. ΒΑΣΙΛΑΔΟΥ.	Περὶ τοῦ Λαοκόωντος τοῦ Λεσιγγίου.	»	174—175
»	»	»	»
	Περὶ τοῦ Φιλοκτήτου τοῦ Σοφοκλέους.	»	189, 203

Β'. ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΩΝ

'Ἐπὶ τῆς ἀπερὶ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς ἀρχαίας πόλεως Μοραίας νῦν Μοριγοτάδας καὶ περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ Μωρέως» πραγματείας τοῦ κ. ΑΘ. Πετρίδου.	Σελ.	147
'Ἐπὶ τῶν Ἰθικῶν Νικομαχείων τοῦ Ἀριστοτέλους ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Ξανθοπούλου.	»	152
'Ἐπὶ τῆς ἀπερὶ τῆς σημασίας τῶν ὀνείρων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις» πραγματείας τοῦ κ. Φ. Τάγη.	»	155, 158
'Ἐπὶ τῆς ἀπερὶ μεταξοσκώληκος καὶ τῶν ἀσθενειῶν αὐτοῦ» πραγματείας τοῦ κ. Κ. Μακρῆ.	»	161

Γ'. ΠΡΟΣΛΑΛΙΑΙ

Κ. ΚΑΛΑΙΑΔΟΥ. Προσλαλία έναρκτήριος τῆς πριεδρείας αὐτοῦ. . . . Σελ. 145—146

Δ'. ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΒΙΑΚΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ.	Ἐκθέσις περὶ τοῦ πονήματος τοῦ κ. Σ. Μανασσαίου ἑξ Ἰουδαϊκῆς Παιδαγωγικῆς.	Σελ. 161—163
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚ. ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ.	Περὶ τοῦ ἀλφειοταρίου τοῦ κ. Κ. Μαρουδῆ.	» 166—173
»	» Περὶ τοῦ Ἀναγνωσματοταρίου τοῦ κ. Μηνᾶ Χαμου- δοπούλου.	» 179—183
»	» Περὶ τῶν ἐτησίων αὐτῆς ἐργασιῶν.	» 190—191
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ.	Περὶ τῶν ἐτησίων αὐτῆς ἐργασιῶν.	» 191—192
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚ. ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ.	Ὡς ἡ ἔνω.	» 193—196
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚ. ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ.	Ὡς ἡ ἔνω.	» 196—198
ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ.	Ὡς ἡ ἔνω.	» 198—199
ΕΛΕΥΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ.	Περὶ τῆς τοῦ ταμείου καταστάσεως.	» 200
ΤΑΜΙΟΥ.	Περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ταμείου.	» 200 - 201

Ε'. ΠΡΟΣΦΟΡΑΙ ΧΡΗΜΑΤΩΝ

Θ. Α. Μαυρογορδάτου.	Σελ. 185
Ἐκπαιδευτικῆς καὶ Φιλανθρωπικῆς Ἀδελφότητος ἐνταῦθα.	» 201
Ἐδσταθίου Ἐγγενίδου.	» »

Ϛ'. ΓΕΝΙΚΑΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Περὶ τῶν σχέσεων τῶν ἐπιτροπῶν πρὸς ἀλλήλας καὶ πρὸς τὸν Σύλλογον.	» 175—177
Περὶ τῆς Μαυρογορδατείου Βιβλιοθήκης.	» 187—188

Ζ'. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΕΙΟΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Τῆ κατ' αὐτὴν. Σελ. 185—188

Θ'. ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΕΟΡΤΗ

Κ. ΚΑΛΑΙΑΔΟΥ Λόγος πριεδρικός ἡ γενικὴ ἐκθεσις τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλ-
λόγου κατὰ τὸ ἔτος 1882-83 Σελ. 203.

Η'. ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1882-83 προσενεχθέντων βιβλίων τῷ Συλλόγῳ.	Σελ. 214
Πίναξ τῶν περιεχομένων.	» 223

ΣΥΜΒΟΛΑΙ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

περιλαμβάνον ἐπιστολάς λογίων ἀνδρῶν τῆς ις' καὶ ιζ' ἑκατονταετηρίδος.

Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΧΠΔ', ΧΙγ' καὶ ΧΙΔ' συνεδριάσει.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τῶν συμβολῶν τούτων καταχωρῶ ἐπιστολάς λογίων ἑλλήνων ἀνδρῶν, ὧν ὁ βίος εἰσέτι δὲν εἶνε ἐξηκριβωμένος. Ἐν αὐτοῖς συγκατέλιξα καὶ ἐπιστολάς Μαξίμου τοῦ Μαργουνίου, οὗτινος ἡ βιοτῆ καὶ αἱ πράξεις μετ' ἀξιοθαυμάστου κριτικῆς ὀξυνοίας ἐξετέθη ὑπὸ τοῦ σοφοῦ ἑλληνοστοῦ *Émile Legrand*. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι καὶ ἡ δημοσίευσίς αὐτῶν συμβάλλει ἐπαρκῶς εἰς τινὰς τοῦ βίου περιόδους τοῦ διασήμου ἐκείνου συγγραφέως τῆς ις' ἑκατονταετηρίδος, τοῦ Μαργουνίου, ὅστις καὶ ὡς θεολόγος καὶ ὡς φιλόλογος ἐνεκαινίασεν ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἱστορίᾳ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐποχὴν καρποφορωτάτην. Ἀπάσας δὲ τὰς ἐπιστολάς ἀντέγραψα ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 10 κώδικος τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου. Ὁ κώδιξ οὗτος ἀνήκε προτέρον τῷ ἀειμνήστῳ μητροπολίτῃ Δέρκων Νεοφύτῳ, οὗ τὸν βίον διέγραψεν ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Β. Διαμαντόπουλος ἐν τῷ ἐκδοθέντι ὑπ' αὐτοῦ βιβλίῳ «*Νεοφύτου Μητροπολίτου Δέρκων Ἔργα τινά, ἐν Κων/πόλει, 1881*»*.

Τοῦ κώδικος τούτου λεπτομερεστάτην περιγραφὴν συνέταξα καὶ κατεχώρισα ἐν ἀνεκδότῳ ἔτι καταλόγῳ μου, ἐν ᾧ ἀπαριθμῶ τὰς τε γνωστὰς καὶ ἀγνώστους ἐπιστολάς πολλῶν λογίων ἀνδρῶν τῆς ις', ιζ' καὶ ιη' ἑκατονταετηρίδος. Ἐκ τοῦ κώδικος τούτου διαφόρους ἐπιστολάς ἐξέδωκεν ὁ ἀοίδιμος Σοφοκλῆς Οἰκονόμος· ἐπίσης ὁ Δ^ρ κ. Ματθαῖος Παρανίκας ἐκ

τοῦ αὐτοῦ κώδικος ἀντιγράψας ἐμελέτησε καὶ ἐξέδωκεν οὐκ ὀλίγας ἐπιστολάς, ὡς τοῦ Μαργουνίου, Ἐρμοδώρου Ληστάρχου, Ἰωάννου Ζυγομαλά, Ἀρσενίου Μονεμβασίας κ. ἄ. Ἐν τῷ καταλόγῳ ὑποδείκνυμι καὶ ἀπασαν τὴν βιβλιογραφίαν τῶν ἐκδόσεων τούτων· διὸ ἀρκουμαι νὰ σημειώσω ὧδε, ὅτι ὁ κώδιξ οὗτος σχήματος μικροῦ 4^{ου} ὦν (0,255×0,165) περιλαμβάνει φύλλα ἠριθμημένα 289 καὶ ἕτερα ἐν ἀρχῇ 22 ἐνέχοντα τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ τεύχους, τὸν πίνακα αὐτοῦ καὶ σημειώσεις βιογραφικὰς περὶ Ἀρσενίου Μονεμβασίας, Ἀντωνίου Ἐπάρχου καὶ Μανουὴλ τοῦ Κορινθίου. Ἡ ἐπιγραφὴ δὲ αὐτοῦ ἔχει οὕτως ἐπὶ τοῦ 1 φ. «*ΚΒΠΣΤΟΛΑΙ | ΔΙΑΦΟΡΩΝ | μεταγενεστέρων Ἑλλήνων σοφῶν | ἀπὸ τοῦ ἀφ^{ου} σωτηρίου ἔτους, | ἕως τοῦ ἀφ^{ου}*»· ὑπισθεν δὲ ταύτης (φ. 1⁶) γέγραπται τὸ ἐπόμενον τοῦ καλλιγράφου

Ἐπίγραμμα εἰς τὴν παροῦσαν βίβλον.

Ἐπιστολῶν ἄβροισις ἀνδρῶν πανσόφων,
οὓς ὁ νῦν ἐδάστησεν ὡς βόδα χρόνος·
ὧν βεῖ μὲν ἄνθος, ἡ δὲ τοῦ μέρους χάρις
μένει διαρκῶς εἰς πνοὴν εὐνοίας·
καὶ τῶν σοφῶν γὰρ ἡ μὲν ἀκμὴ τοῦ βίου
πτηνῶς παρήλθεν, ἡ δὲ τῶν λόγων χάρις
μένει διαρκῶς εἰς ἀειμνηστον κλέος.

Ὁ κώδιξ ἐπιμελημένως καὶ πάνυ ὀρθῶς γεγραμμένος ὀφείλεται πάντως εἰς καλλιγράφον λογιώτατον, ἀκμάσαντα ὑπερμεσοῦστος τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος. Περιγραφὴν δὲ τούτου ἐδημοσίευσεν πρότερον ἀνωνύμως αὐτὸς ὁ κάτοχος, εὐρών τὸ τεῦχος ἐν Χίῳ ὅτε τὸν μητροπολιτικὸν αὐτῆς ἐκόσμηι θρόνον (ἴδε *Πανδώρας* τ. II, 1857, σ. 305).

ΜΑΝΟΥΗΛ ΚΟΡΙΝΘΙΟΣ.—Τούτου ὑπ' ἀριθ. 1

*) Ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ πλὴν τῆς βιογραφίας ἀναγινώσεται ὁ ἐπικηδεῖος λόγος τοῦ ἐπισκόπου Εἰρηνοπούλεως Φωκίου, καὶ ἐπιτάφιος ἐκφωνηθεὶς ὑπὸ τοῦ κ. Σ. Βουτυρά.

τάσσεται ἐπιστολή, κατὰ τὸν πίνακα τοῦ κώδικος ἀπευθυνθεῖσα πρὸς Ἀρσένιον τὸν Μονεμβασίας αὐτὸς ἐκ μέρους τοῦ πατριάρχου Παχωμίου Α', πρὸς ὃν ὁ Ἀρσένιος ὑπεραπελογεῖτο διὰ τῆς ἐν Ε. Legrand, *Bibliogr. Hell.* II, σ. 342—346 ἀναγινωσκομένης ἐπιστολῆς αὐτοῦ, ληφθεῖσης ἐκ τοῦ 152 κώδικος τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει μετοχίου τοῦ παναγίου Γάφου (φ. 70 κ. ἐ.). Ἡ αὐτὴ δὲ τοῦ Ἀρσενίου ἐπιστολή εὑρηται καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ κώδικι, φ. 4^α—7^α. Περὶ Μανουὴλ τοῦ Κορινθίου δὲν ἐγγράφη εἰσέτι ἀξιολογὸς πραγματεία, διό ἀρκοῦμαι νὰ σημειώσω ὡς ὀλίγας πληροφορίας, αἵτινες εἶναι καὶ αἱ αὐθεντικώτεραι. Ὁ Θεοδόσιος Ζυγομαλάς ἐν ἐπιστολῇ του πρὸς Μαρτίνον τὸν Κρούσιον (*Turcogravica* σελ. 90) γράφει, ὅτι Ματθαῖος ὁ Καμαριώτης ἀεχρημάτισε διδάσκαλος Μανουὴλ Κορινθίου, τοῦ ἐπὶ τῆς πατριαρχίας τοῦ πάλαι πατριάρχου Θεολήπτου, καὶ Ἱερεμίου τοῦ μετὰ τούτου, ἔχοντας τὸ ὄφρικιον τοῦ μεγάλου ῥήτορος· οὗτος δὲ ἐδίδαξεν Ἀντώνιον Καρμαλίην ἐπιλεγόμενον» κτλ. Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς Ζυγομαλάς γράφων περὶ τῆς 6^{ης} πατριαρχίας τοῦ Παχωμίου Α', λέγει ἐν *Turcogr.* σ. 149· «τότε ἦτον ὁ σοφώτατος καὶ θεολογικώτατος κὺρ Μανουὴλ, ὁ μέγας ῥήτωρ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ὁ Πελοποννησιακός». Ὁ δὲ καλλιγράφος τοῦ ἡμετέρου κώδικος παραδίδωσι τὰς ἐπομένας λεπτομερείας, ἀντιγράφας αὐτὰς ἀεὶ τῆς συνόψεως τῶν ἱστοριῶν *Ματθαίου Κυρία* καὶ *Δωροθέου Μονεμβασίας*, σελίδι 454 καὶ 584. *Ἐστ(ήσιν) αχ.κ'*». — «Εἰς τὸν καιρὸν Παχωμίου τοῦ ἀπὸ Ζιχνῶν ἦτον ὁ φιλοσοφώτατος, καὶ θεολογικώτατος κὺρ Ἐμμανουὴλ ὁ μέγας ῥήτωρ ὁ Πελοποννησιακός. — Εἰς τὸν καιρὸν Ἱερεμίου τοῦ ἀπὸ Σοφίας (ὅπου ἔκτισε τὴν μονὴν τοῦ Σταυρονικήτα εἰς τὸ ἅγιον Ὄρος) ἦτον ὁ κὺρ Μανουὴλ ὁ μέγας ῥήτωρ, ἄνθρωπος σοφὸς καὶ λόγιος καὶ ἐνάρετος, καὶ ἄλλοι κληρικοί καὶ ἐκυβέρνησαν τὴν Ἐκκλησίαν καλῶς». Ὁ κ. Μ. Γεδεών (*Χρονικὴ τῆς πατρ. ἀκιδ.* σ. 39 κ. ἐ.) ἀσαφῶς ὁμιλεῖ περὶ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ὁ Μανουὴλ Κορινθίος ἔφερε τὸ ὄφρικιον μεγάλου ῥήτορος. Ἐκ τῶν προσημειωθέντων χωρίων ἀποδείκνυται, ὅτι μέγας ῥήτωρ διετέλει ἐπὶ Ἰωακείμ Α', Παχωμίου Α' καὶ Θεολήπτου Α', ὁ δὲ καλλιγράφος τοῦ ἡμετέρου κώδικος διέσωσεν ἡμῖν τὰ ἐπίμμενα σημειώματα, ἐξ ὧν ἤδη ὀριστικῶς πληροφοροῦμεθα, ὅτι κατὰ τὰ ἔτη 1545—1546 ἐχρημάτισεν ὁ Μανουὴλ ῥήτωρ. Παντελῶς δὲ ἀπαράδεκτος εἶνε ἡ ὅλως

ὑποθετικὴ πληροφορία τοῦ κ. Γεδεών, ὅτι εὔρε τὸν Μανουὴλ Κορινθίον ἀδῶπως δῆποτ' ἐν τοῖς ἀξιωματικοῖς τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου κατατεταγμένον ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Συμεών, τὸ δεύτερον κοσμοῦντος τὴν καθέδραν τοῦ Σχολαρίου» (σ. 39), ἐπειδὴ ἡ δευτέρα τοῦ Συμεών Α' πατριαρχία, κατὰ αὐθεντικὰ ἀνέκδοτα ἔγγραφα, ἦν μεταξύ τῶν ἐτῶν 1472—1474· ἀπὸ τοῦ 1472 δὲ ἔτους μέχρι τοῦ 1546 μεσολαβοῦσιν ἑβδομήκοντα καὶ τέσσαρα ὀλόκληρα ἔτη, ὧν ὁ ἀριθμὸς ὄντως εἶνε σοβαρώτατος. Τὰ προσημειωθέντα δὲ τοῦ ἡμετέρου ἀνωνύμου δυστυχῶς καλλιγράφου ἔχουσιν οὕτως· «Ἀπὸ σημειώματος ἐν τῷ τέλει ἐπικυρωτικοῦ γράμματος χωρίων τῆς μητροπόλεως Ναυπλίου, ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου τοῦ ἀπὸ Σοφίας, κατὰ τὸ ζ, γγ^α ἔτος, οὗ ἡ ἀρχή: «Ἀπανθ' ὁ μακρὸς κάναριθ(μητος)—: Ἡ παροῦσα πατριαρχικὴ γραφὴ ὑπῆρχε τοῦ ἀουδέμου πατριάρχου κὺρ Ἱερεμίου, τὰ δὲ γς γράμματα ἦσαν κὺρ Μανουὴλ Γαλησιώτου τοῦ ῥήτορος». — «Εἰς χρονολογίαν περὶ τὸ τέλος χειρογράφου ψαλτηρίου. «Ἀπὸ δὲ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως μέχρι τοῦ νῦν ζ, ο' γδ^α ἔτους τῆς ἐνισταμένης δ^α ἰνδικτιῶνος εἰσὶν ἔτη αμφις'. Γράψε Γαλησιώτου χεῖρ ταῦθ' ὡς Μανουὴλ».

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΕΣΣΗΣ, ἰατρός¹. — Ὁ Κρούσιος λέγει περὶ αὐτοῦ· «doctissimus Chii medicus est. Erudite scribit, et litteras bene pingit» (*Turcogr.* σελ. 308). Τοῦ λογίου τούτου καὶ ἐπιστήμονος ἀνδρὸς οὐδὲν σύγγραμμα γινώσκω· γινώσκονται ὁμῶς τέσσαρες ἐπιστολαί, ἡ μὲν πρὸς τὸν πατριάρχην Μητροφάνην, αἱ δὲ πρὸς Θεοδόσιον τὸν Ζυγομαλά, καὶ ἄς ὁ Κρούσιος κατεχώρισεν ἐν *Turcogravica*. σελ. 239, 306—308 καὶ 314.* Τοῦ Ἰωάννου Κορέσση φίλος ἦν

1) Ἄλλος ὁμώνυμος Κορέσσης ἀπαντᾷ συνοπτογεγραμμένος ἐν κοινῇ ἀναφορᾷ τῆς πολιτείας Χίου πρὸς τὸν τῆς νήσου διοικητήν. Γραφεῖσα τῷ 1511 ἐξεδόθη ὑπὲρ τῆς Νέας Μονῆς (Miklosich et Müller, *Acta et Diplom.* III, σ. 263), ἧς τὰ συμφέροντα κληρονομικῶ ἴσως εὐσεβῶς ὑπηρετοῦν οἱ τῆς οἰκογενείας Κορέσση γόνοι, διότι ἐν διαφόροις ἐγγράφοις τοῦ ιζ' καὶ ιη' αἰῶνος ἀπαντῶσιν ὑπογεγραμμένα διάφορα τῆς οἰκογενείας ταύτης μέλη, εἴτε ὡς μάρτυρες εἴτε ὡς ἀρχόντες τῆς πολιτείας Χίου· εἰς δὲ Μανουὴλ Κορέσσης ἀφιέρωσεν εἰς τὴν Νέαν Μονὴν καὶ ἀκίνητον αὐτοῦ κτῆμα. Ἰδε Γρηγ. Φωτεινοῦ, *Τὰ Νεαμονήσια*, ἐν Χίῳ, 1864, σελ. 195, 202, 215, 217, 223, 227, 230, 231, 239, 246, 251, 262.

*) Τοῦ Ἰωάννου Κορέσση ἡ ὑπογραφή ἀπαντᾷ ἐν διαθήκῃ γραφεῖσα ἐν Χίῳ τῇ 10 νοεμβρίου 1580 καὶ ἐν κοινῇ ἀναφορᾷ πρὸς τὸν πατριάρχην Μητρο-

ὁ διάσημος Μαργούνιος, ὡς ἀποδεικνύσασιν γράμματά τινα ἀναγινωσκόμενα ἐν πολλαῖς χειρογράφοις συλλογαῖς τῶν τοῦ Μαργουνίου ἐπιστολῶν. Ἐν τῷ 23 κώδικι τοῦ ἐν Τραπεζοῦντι Φροντιστηρίου, ἐπιγραφομένου «*Ἐπιστολαὶ τοῦ σοφωτάτου Μαξίμου τοῦ Μαργουνίου ἐπισκόπου Κυθέρων*», ὑπάρχουσι τρεῖς πρὸς τὸν ἰατρὸν Κορέσσην ἐπιστολαί, ὧν αἱ χρονία καὶ ἀρχαί ἔχουσιν οὕτως:

(Ἄρθ. 51) *Τὸς μὲν περὶ τὰ αἰσθητά*. 1600.

(Ἄρθ. 125) *Ἀγαθακλήσεις, οἶμαι* κτλ. 1591.

(Ἄρθ. 126) *Δεινός μου τῆ ψυχῆ* κτλ. 1591.

Τοῦ ἰατροῦ Κορέσση παρατίθημι ὑπ' ἀριθ. 2 καὶ 3 δύο ἐπιστολάς ἀναγινωσκομένας ἐν φ. 34 τοῦ παρ' ἡμῖν κώδικος. Ἀμφότεραι δὲ γραφείσασιν ἐν Χίῳ ἀπευθύνονται πρὸς ἀνώνυμὸν τινα πατριάρχην τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου. Ἡ μὲν πρώτη εἶνε ἀχρονολόγητος, ἡ δὲ ἑτέρα ἐγράφη τῇ 16 ὀκτωβρίου τοῦ 1570 ἔτους· ἐκ ταύτης δὲ τῆς χρονολογίας εὐχερῶς ἀναγινωρίζεται, ὅτι ἀμφότεραι ἀπεστάλησαν πρὸς τὸν πατριάρχην Μητροφάνην Γ'. Ἐν τῷ πρώτῳ γράμματι μέμνηται ὁ Κορέσσης τοῦ πατριάρχου τούτου ἀποδημίας ἀπρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ ἑαυτοῦ ποιμενίου καὶ ἄλλας ἀναγκαίας χρείας τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας». Ἐάν παραδεχθῶμεν κατὰ γράμμα τὴν ἔννοιαν τῆς φράσεως ταύτης, ἀποδεικνύεται ἐντεῦθεν, ὅτι ὁ Μητροφάνης, πατριάρχης ὢν, ἐξῆλθεν εἰς περιοδείαν τοιαύτην, οἷαν καὶ προγενέστεροι πατριάρχαι ἐξετέλεσαν τῆς ἀποδημίας ὅμως ταύτης οὐδεμίαν μνήσιν εὐρίσκω ἐν ταῖς γνωσταῖς μοι πηγαῖς περὶ τοῦ πατριάρχου Μητροφάνους.—Ἡ δευτέρα ἐπιστολὴ τοῦ Κορέσση ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐκλογὴν ἐπισκόπου τῆς Χίου, ἀπροστατεύτου τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς διατελούσης ἐν ἔτει 1570· σύναμα δὲ συνίστησι τῷ πατριάρχῃ ἱερέα τινὰ ἀποσταλέντα ὑπὸ τῶν Χίων εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπὲρ πολλῶν καλῶν τε καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἀπὸ τινῶν συκοφαντηθέντων ἀπολογησασθαι· διὸ καὶ ἐξαιτεῖται τὴν συνηγορίαν αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς ὑποθέσεως ταύτης.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ἱερομόναχος.—Τούτου ἀναγινώσκειται μία ἐπιστολὴ ἐν τῷ κώδικι (φ. 35^α) ἐξ ἧς μαρτυρεῖται, ὅτι ἦν διδάσκαλος τῆς ἱερᾶς μουσικῆς. Πιθανὸν δὲ ὅτι τὸ ἄτομον τοῦτο συνταυτίζεται τῷ ἐν ἔτει 1578 διατρέποντι ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁμωνύμῳ ἱερομονάχῳ. Ὁ

φάνην Γ' (Turcoograec. σελ. 284, 313), ὃ δὲ οἶκος αὐτοῦ ἀναφέρεται ἐν σελ. 205 τῶν Νεαμονησίων, ὅπουθεν φαίνεται ὅτι ἔζη καὶ τῷ 1605.

Gerlach ἐν τοῖς σημειωματαρίοις αὐτοῦ εἶχεν οὕτως αὐτογράφως τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Διονυσίου «*Διονύσιος ἱερομόναχος, πρωτοσύγκελλος καὶ ἔξαρχος τοῦ Γαλατῶ*». (Turcoograec. σελ. 507). Ἴσως δὲ πάλιν αὐτὸς εἶνε ὁ βραδύτερον (1591) γενόμενος μητροπολίτης Πρακλείας Διονύσιος, ὡς διαβεβαίωσι ὁ Σ. Οἰκονόμος (Περὶ Κόακου σ. 26 ἐν ὑποσημ.).

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ὁ ΛΙΤΩΛΟΣ.—Ἴδε περὶ αὐτοῦ Crusii, Turcoograec. σελ. 270. Ἐν τῷ κώδικι, φ. 35^β—36^α, ἀναγινώσκονται αἱ ὑπ' ἀριθ. 5—6 δημοσιευόμενα ἐνταῦθα ἐπιστολαὶ αὐτοῦ πρὸς τὸν Μεθόμνης Ἰππολύτου, ἐξ ὧν ἀποδεικνύεται ὁ ἀνὴρ εὐμυστος ἐλληνοστῆς, δικαίων οὕτω τὴν παρὰ Κρουσίῳ πληροφορίαν τοῦ Ἰωάννου Βοναφρέως, ὅτι ὁ Λίτωλος ἦν ἀσοφὸς καὶ ἐλλόγιμος. Τὴν σοφίαν δὲ αὐτοῦ μαρτυρεῖ καὶ ἡ κατωτέρω πρώτη ἐπιστολὴ τοῦ Στουδίτου Δαμασκηνοῦ. Περὶ δὲ τοῦ Ἰππολύτου ἴδε Γ. Ζαβίρα Ν. Ἐ.λ.λ. σ. 120—121. Ὁ Λάμιος ἐξέδωκε τρεῖς τοῦ Ἰππολύτου ἐπιστολάς πρὸς Γαβριὴλ τὸν Σεβήρον (Deliciae oriolit. 1744, σ. 52, 92, 93), ὃ δὲ Σακκελίων μίαν τοῦ Μαργουνίου πρὸς αὐτόν τε καὶ πρὸς ἄλλους, ἐν Δελτίῳ τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς εταιρίας, τ. Α', σ. 58.

ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ ΣΤΟΥΔΙΤΗΣ.—Τοῦ λίαν γνωστοῦ τούτου λογίου ἀνδρός τῆς 15^{ης} ἑκατοντ. ἀναγινώσκονται ἐν τῷ κώδικι, φ. 37^α—41^β, τρεῖςκαθίδεκα ἐπιστολαὶ πρὸς διαφόρους. Ταύτας δὲ ἡμέρας τινὰς μετὰ τὴν ἐν τακτικῇ τοῦ Συλλόγου συνεδριάσει κοινοποίησιν εἶδον δημοσιευμένας ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ, τόμ. Γ' (1882, Νοεμβρ. 10), σ. 87—91, ἐπιστάσις τοῦ κ. Μ. Γεδεών, ἀντιγράψαντος αὐτὰς ἐξ ἰδιωτικοῦ κώδικος· ἐπειδὴ ἡ τύπωσις αὐτὴ εἶνε ἐλλειπῆς τε καὶ πλημμελὴς ἐν μέρει, καθίσταται ἀναγκαῖα ἡ ἐνταῦθα ἔκδοσις τῶν αὐτῶν ἐπιστολῶν, τοσοῦτο μᾶλλον καθύστερον ὡς μόνον ὁ τοῦ Συλλόγου κωδῆξ εἶνε ὁ πληρέστερος καὶ λαμπρότερος πάντων τῶν ἐγνωσμένων, ἀλλὰ καὶ τὰ πρὸς ἃ ἀπευθύνονται πρόσωπα εἶναι ἐπίσημα καὶ λίαν ἐγνωσμένα. Ἡ ἐπιστολὴ ἀπεστάλη Γεωργίῳ τῷ Λίτωλῳ, περὶ οὗ προσημειώθησαν τὰ δέοντα τῷ αὐτῷ δὲ πιθανῶς ἀπευθύνεται καὶ ἡ 12. Αἱ δὲ ὑπ' ἀριθ. 17 καὶ 19 ἀπευθύνονται πρὸς γνωστὰ ἄτομα, ἀναφερόμενα ἐν τοῖς μαθηταῖς Θεοφάνους τοῦ Ἰλαεβούλκου¹, μάλιστα δὲ περὶ Θεωνῆ τοῦ Θεσσαλονίκης (ἀριθ. 19) ἔγραψε μετὰ

1) Ἴδε Δεσποθέου, Βιβλίον Ἱστορικόν, Ἐνετ. 1781, σ. 447.

πολλῆς κρίσεως ὁ Ἐ. Legrand, *Bibliogr. Hellenique I*, σ. 310-313. Ὁ Μακάριος ἱερομόναχος (ἀριθ. 18) μοι εἶνε ἄγνωστος ἀλλαχόθεν· περὶ δὲ τοῦ συμφοιτητοῦ Μεθοδίου (ἀριθ. 13-16) ἐπιφυλάττομαι νὰ σημειώσω τινὰ ἀλλαγῶν. Τέλος δὲ τέσσαρες ἐπιστολαὶ (8, 9, 10, 11) τοῦ Στουδίτου ἀπευθύνονται πρὸς τὸν καθηγητὴν αὐτοῦ Θεοφάνη καὶ ῥήτορα τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας¹, ὅστις ἀναμφισβητήτως εἶνε ὁ πασίγνωστος Ἐλεαθούλκος, περὶ οὗ ἀξιολογώτατον ἄρθρον ἔγραψε τῷ 1847 ὁ ἀείμνηστος Μουστοξύδης ἐν Ἑλληνομνημονίῳ σ. 617 κ.έ. Προστίθημι ἔτι, ὅτι ὁ κ. Μ. Γεδεὼν ἀφιερῶν ἕξ σελίδας τοῦ ὠραίου συγγράμματος αὐτοῦ (*Χρονικὰ τῆς πατριαρχ. ἀκαδημίας*, σελ. 45—50) διὰ τὸν Ἐλεαθούλκον, ἐν αἷς ἀπροπαρασκευάστως λέγει: «οὐχὶ ἀδοκίμως νομιέται ὅτι ἐκόσμη ἐν τῇ πατριαρχικῇ ἀκαδημίᾳ τὴν ἔδραν τοῦ ἀρχιδιασκάλου, ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Διονυσίου Β' τοῦ ἀπὸ Νικομηδείας» (σ. 45). Ἄλλ' εὐτυχῶς γνωστὸν εἶνε ἀπὸ τοῦ ἔτους 1744, ὅτι αὐτὸς οὗτος ὁ Ἐλεαθούλκος, γράφων πρὸς Ἐρμόδωρον τὸν Ἀἵσταρχον, ὠμολόγει περὶ αὐτοῦ τάδε: «διδάσκαλικὴς παρὰ τῆς τοῦ Θεοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας τυχόντες καθέδρας, καὶ θεοκῆρυκος σφραγίδα τῇ τοῦ τελεταρχικοῦ πνεύματος φωτιστικῇ δυνάμει σφραγισθέντες»², ὅθεν δῆλόν ἐστιν ὅτι πράγματι ἐδίδαξεν ἐν τῇ πατριαρχικῇ σχολῇ³.

ΜΑΞΙΜΟΣ ΜΑΡΓΟΥΝΙΟΣ. — Περὶ τοῦ διασῆμου τούτου συγγραφέως ἀνέγνωθι τὴν ὑπὸ τοῦ

1) Αἱ περὶ Στουδίτου παρατηρήσεις τοῦ κ. Ἐ. Legrand, *Bibl. Hellen. II*, σ. 13, φαίνονται μοι συζητήσιμοι, διότι ὁ Στουδίτης ἀποκαλεῖ ἐνταῦθα ἰδὸν Θεοφάνη καθηγητὴν αὐτοῦ· πράγματι δὲ ἐν τοῖς μαθηταῖς τοῦ Ἐλεαθούλκου καταλέγεται καὶ τις Δαμασκηνὸς διατελέσας μητροπολίτης Ναυπάκτου καὶ Ἀρτης (Διωρθ. ἐνθ. ἀνωτ. σ. 447).

2) Lamii, *Delic. erud.* 1744, σ. 190.

3) Τοῦ Ἐλεαθούλκου σώζονται πέντε ἐπιστολαὶ πρὸς διαφόρους, ἐκδοθεῖσαι τὸ πρῶτον ἀμελῶς ὑπὸ Ἰω. Λαμίου (*Lamii Deliciae Erudit. Florent.* 1744, σ. 176-195). Τρεῖς δ' ἐξ αὐτῶν, ἤτοι τὴν πρὸς τὸν Ἀἵσταρχον καὶ ἀμφοτέρας τὰς πρὸς τὸν Μητροφάνην τὸν Βερροίας, διορθώσας καὶ μελετήσας ὁ Μουστοξύδης ἀνεδημοσίευσεν ἐν τῷ Ἑλληνομνημονίῳ, σ. 605-623. Πρῶτος δ' ὁ Matthaei ἐσημείωσεν ἐν *Not. cod. gr. Mosqu.* σ. 249 σύγγραμμα τοῦ Θεοφάνους, ἐπιγραφόμενον οὕτως: «Διαίσεις μετὰ συλλογισμῶν θεολογικῶν, κατὰ τὴν θεοκαράδοτον ἡμῶν θεοσοφίαν τῆς πίστεως, καθὼς περὶ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας πνευματοφόροι διδάσκαλοι παρέδωκαν, συντεθέντα παρὰ Θωμᾶ Ἐλεαθούλκου».

σοφοῦ μεσαιωνοδίφου κ. Ἐ. Legrand συνταχθεῖσαν ἐμβριθεστάτην βιογραφίαν, τὴν καταχωρηθεῖσαν ἐν *Bibliog. Hellen. II*, σ. XXIII—LXXVII¹. Πρὸς τοῖς ἐγνωσμένοις δὲ κώδιξι τῶν τοῦ Μαργουνίου ἐπιστολῶν σημειῶ καὶ γὰρ τὰ ἐπόμενα χειρόγραφα, ἅτινα εἶδον καὶ περιέγραψα².

α') Κώδιξ 23 τοῦ Ἑλληνικοῦ Φροντιστηρίου Τραπεζοῦντος, 8^ο σχήματος (0,22×0,165), συγκελιμένος ἐξ 132 φύλλων. Ἐπιγράφεται: «Ἐπιστολαὶ τοῦ σοφωτάτου Μαξίμου τοῦ Μαργουνίου ἐπισκόπου Κυθήρας». Ἀνωθεν τῆς ἐπιγραφῆς ἢ ἐξῆς σημειώσεις: «Ἐκ τῶν τοῦ Καλλιπτικοῦ ἱερομονάχου τοῦ Φυτιάνου ἔγγραφοι δὲ παρὰ Ματθαίου Πατμίου». III' αἰῶνος. Ὁ Ματθαῖος Πατμῖος ἔγραψε καὶ δύο ἐτέρους κώδικας (1740) σημειωθέντας ἀλλαχού. Ἴδε Α. Παπαδοπούλου Κεραμείος, *Κατάλ. Ἐδαγγ. Σχολῆς* σ. 38 καὶ *Ἐκθ. βιβλιοθ. Π. Φωκαίας* σ. 6.

β') Κώδιξ 29 τῆς ἐν Γκιουμουσχανὲ βιβλιοθήκης τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου, 8^ο σχήματος (0,212×0,165), περιλαμβάνων σὺν ἄλλοις ἐν-

1) Πᾶσα προγενεστέρα ταύτης βιογραφία καθίσταται τὴν σημερινὴν σχεδὸν ἄχρηστος.

2) Ὁ κ. Μ. Παρανίκας ἐκ κώδικος τῆς ἐν Ἀρετσῶν σχολῆς ἰδημοσίευσεν 44 ἐπιστολάς τοῦ Μαργουνίου (ἴδε Σ α β γ δ ε ς ζ η θ ι κ λ μ ν ξ ο π ρ. Κωνσταντινουπόλεως, 1878, σελ. 314—317, 329—331, 347—350, 363—365, 376—378, 394—396, 425—426, 440—448, 476—477), ἐξ ὧν ὅμως προεκδομέναι ἦσαν αἱ ἐπόμεναι. Ἐπιστ. η' ἐν *Lamii Delic. erud.* 1739, σ. 296. Ἐπιστ. κζ' καὶ κη'. Ἴδε Ἐ. Legrand, *Bibl. Hellen. II*, σ. 104, 105. Ἐπιστ. λ', λα', λδ', μγ' καὶ μδ' παρὰ Κ. Σάθα, *Βιογρ. σχεδ.* περὶ Ἰερεμίου Β', σ. 126, 129, 130, 216, 402. Ἡ ις' ἐπιστολὴ ἐξεδόθη βραδύτερον ἐξ ἐτέρου κώδικος καὶ ὑπὸ Ἐ. Legrand, *Bibl. Hellen. II*, σ. LXVI· ἢ δὲ κδ' προδημοσιευθεῖσα ἐν ἔτει 1871 ὑπὸ Α. Δημητρακοπούλου (*Προσθ. καὶ διορθ.* σ. 30) κατ' ἀντίγραφον τοῦ κ. Παρανίκα, μετατυπώθη ὕστερον ὑπὸ Ἐ. Legrand (*Bibl. Hellen. II*, σ. 49) ἐν συγκρίσει πρὸς δύο ἐτέρους κώδικας. Δύο προσέτι ἐπιστολαὶ εὑρηγται καὶ ἐν τῇ Κορυθαλλίῳ ἐκ θ ε σ ε ι περὶ ἐπιστολικῶν τύπων (ἔκθ. Παμπέρως. Halle, 1768, σελ. 71—72). Τῶν ἔτι δὲ ἀνεκδότων ἐπιστολῶν τοῦ ἀρετσιαχοῦ κώδικος τὰ ἀντίγραφα εὑρίσκονται νῦν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Ἐδαγγ. Σχολῆς, διορθήντα αὐτῇ ὑπὸ τοῦ κ. Παρανίκα. Ὁ Μ. Παρανίκας ἐξέδωκε καὶ βραχεῖαν διατριβὴν περὶ Μαξίμου τοῦ Μαργουνίου (ἴδε Ἑλληνοφιλολογ. Σύλλ. τ. 1'. σ. 22—29), ἐν ἣ κατεχώρισε τρεῖς ἐπιστολάς, ὧν ἡ μὲν β' προεξεδόθη ὑπὸ Σάθα ἐν *Βιογρ. σχεδ.* σ. 102, ἢ δὲ γ' ἐν σελ. 24—29 ὑπὸ Λαμίου, *Del. erud.* 1740, σ. 4—23.

νέα ἐπιστολάς τοῦ Μαργουίνου. Ἐγγραφή περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΖ' αἰῶνος.

γ') Κώδιξ 8^{ος} σχήματος γραφεὶς περὶ τὰς ἀρχάς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ἀνήκει τῷ ἐνταῦθα ἡπειρώτῃ βιβλιοπώλῃ ἀξιολύτῳ κ. Χριστοδούλῳ, ἐπιτρέψαντί μοι εὐγενῶς νὰ μελετήσω καὶ περιγράψω λεπτομερῶς πάντα τὰ παρ' αὐτῷ διασωθέντα ἀρχαία χειρόγραφα. Ὁ κώδιξ ἀρτίος ὢν ἐπιγράφεται· «Ἐπιστολαὶ ἐκ τῶν τοῦ Μαξίμου Μαργουίνου ἐπισκόπου Κυθήρων».

δ') Κώδιξ 10 τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, περιλαμβανῶν πεντεκαίδεκα ἐπιστολάς ἀπὸ φ. 49^α-61^β, ἐπιμελῶς γεγραμμένας· ἐξ ὧν ἐκδίδωμι ἐνταῦθα 20.—Ἡ 20 (φ. 49^α-51^β) ἀπευθυνομένη τῷ πατριάρχῃ Ἱερειῶν Β' ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀφίερωσιν ἀνεκδότου συγγράμματος τοῦ Μαργουίνου περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἰς βιβλία τρία. Ἐν ἐπιστολῇ πρὸς Γαβριὴλ τὸν Σεβῆρον (Lamii, *De his. cruditi.* 1740, σ. 42-43) λέγει ὁ Μαργουίνος τὰ ἐπόμενα περὶ τοῦ συγγράμματος τούτου· αἰμοὶ δέ, ἐν εἰδῆς τὸ πᾶν, καὶ σύγγραμμά τι εἰς τρία διηρημένον βιβλία, περὶ οὗ σοι ἤδη ἔγραφον ἐκπεπὸνῆται καὶ τῷ τῆς Κωνσταντινουπόλεως πανιερωτάτῳ κυρίῳ Ἱερειῶν ἀφίερωται, ὅς καὶ ἐξέδωκεν ἄν, ὡς μοι ἐπὶ πολλῶν ἀπεσήνατο, εἰ μὴ (φεῦ!) κακῆ τύχῃ τοῖς τε φύλαξι ληστροικῶς καταρχὰς παρεδέδοτο, καὶ τελευτῶν (sic) τῆς τῶν ἡμετέρων ἀβελτηρίας ἐξόριστος ἐκ βασιλικῆς δῆθεν ἐγεγόνει προστάγματος». Τὸ σύγγραμμα τοῦτο διασωθὲν ἐν ἀντιγράφῳ εὐρίσκειται νῦν ἐν τῇ πατριαρχικῇ βιβλιοθήκῃ τῶν Ἱεροσολύμων ὑπ' ἀριθμ. 203, προτάσσεται δὲ αὐτοῦ, κατὰ τὸν Α. Δημητρακόπουλον (*Ὁρθοδ. Ἑλλ.* σελ. 137) ἀφιερωτικῆ πρὸς τὸν Ἱερειῶν ἐπιστολῇ, ἧς ἡ χρονολογία συμφωνεῖ πληρέστατα πρὸς τὴν τοῦ ἡμετέρου κώδικος· εἶνε λοιπὸν ἀναμφισβήτητον, ὅτι ἡ δημοσιευομένη ἐνταῦθα 20 ἐπιστολὴ τυγχάνει ὁμοίᾳ τῇ ἐν τῷ Ἱεροσολυμιτικῷ τεύχει.¹—Αἱ ἐπιστολαὶ 21—23 ἀναφέρονται εἰς τὴν συμφιλίωσιν μεταξὺ τοῦ Μαργουίνου καὶ Γαβριὴλ Σεβῆρου, περὶ ἧς ὅρα λεπτομερῶς Ἐ. Legrand, *Bibl. Hellén.* II, σελ. XLI-XLII· τὴν 21 ἐπιστ. σημειοὶ οὗτος ὑπάρχουσιν καὶ ἐν τῷ cod. Paris. n° 621 (σ. XLII, ὑπόσημ. 2). Ἡ 22 ἐπιστολὴ ἀπευθύνεται τῷ Φιλιππου-

πόλεως μητροπολίτῃ Θεοφάνει τῷ Καρύκῃ, περὶ οὗ ἀνέγνωθι τὸ ἐν Βιογραφικῇ δοκιμῇ περὶ Ἱερειῶν Β' ἀρθρον τοῦ Σοφ. Οἰκονόμου (σελ. 209-218) καὶ τὸ ἐν Ἐκκλ.ισ. Ἀληθείας τόμ. Δ'. σελ. 336-338 κριτικὸν σημείωμα τοῦ Ε. Βουλισμᾶ.¹ Τῆς 23 ἐπιστολῆς μικρὸν τεμάχιον προεξέδωκεν ὁ Ε. Legrand, *Bibl. Hell.* II, σελ. XLII, ὑπόσημ. 2, ἐκ τοῦ αὐτοῦ παρισιακοῦ κώδικος, φέροντος μέγιστα ἐνταῦθα καὶ τὴν τῆς ἐπιστολῆς ἡμερομηνίαν 7 Ἀπριλίου. Πρὸς Διονύσιον τὸν μέγαν πρωτοσύγκελλον σῶζονται καὶ ἄλλαι τοῦ Μαργουίνου ἐπιστολαί, ἐξ ὧν τέσσαρας ἐδημοσίευσεν ἤδη ὁ κ. Μ. Παρανίκας ἐκ τοῦ ἀρετσιακοῦ κώδικος. Ἴδε Σαββατ. Ἐπιθεωρ. Κ/πόλεως, 1878, σελ. 316, 317, 425, 447. Ὁ Διονύσιος οὗτος ἐχρημάτισε βραδύτερον μητροπολίτης Ἡρακλείας.—Ἵπ. ἀριθ. 24 δημοσιεύω ἀξιοπερίεργον ἔγγραφον (ἀναγινωσκόμενον ἐν φ. 80^ς τοῦ παρ' ἡμῖν κώδικος) ἐπικυροῦν τὸ ἐν χειρὶ Σταύρου Ἀψαρᾶ χρυσόβουλλον, δι' οὗ ὁ δεσπότης Ἰωάννης Ἀγγελος Κομνηνὸς ὁ Δούκας εἶχε τιμῆσει τὸν πρωτοβεστιάριον Ἰωάννην τὸν Ἀψαρᾶν κατ'ἀκολουθίαν δὲ ὁ Μαργουίνος ἀναγνωρίζει τὴν μετὰ τούτου συγγένειαν τοῦ Σταύρου. Τῆς αὐτῆς ἀναμφισβόλως οικογενείας μέλη εἶναι οἱ ἐν ἀρχαῖς τοῦ 15^{ου} αἰῶνος ἀκμάσαντες αὐτάδελφοι μοναχοὶ Νεκτάριος καὶ Θεοφάνης, αὐτοὶ ἀρχοντικῆς γενεᾶς τῶν [Ἀ]ψαρᾶδων» (Ἴδε II. Ἀραβαρτινοῦ, Χρονογρ. τῆς Ἠπείρου, σελ. 222, καὶ Κ. Σάθα, *Νεοελλ. Φιλολ.* σελ. 169). Τέλος δημοσιεύω ἐπιστολὴν γραφείσαν ἐπ' ὀνόματι τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων Σωφρονίου Δ' πρὸς συλλογὴν βοηθημάτων ὑπὲρ τῆς διασώσεως τοῦ ἁγίου Τάφου· τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ὅρα ἐν τῇ Ἱεροσολυμιτικῇ τοῦ Γρ. Παλαμᾶ, σελ. υπὲ κέ.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ Ο ΠΗΓΑΣ.—Περὶ τοῦ ἐνδόξου ἐν πατριαρχαῖς Πηγᾶ ἀξιοσημείωτον μελέτην συνέγραψε τὸ πρῶτον ὁ ἐλλογιμώτατος διευθυντῆς τῆς ἐν Χάλκῃ θεολογικῆς Σχολῆς, ἐπὶ τῇ βῆσει τῶν ἐν κώδικι τῆς αὐτῆς σχολῆς σωζομένων ἐπιστολῶν τοῦ Πηγᾶ (ἴδε Παρθάρας τόμ. Θ' 1858, σ. 254 κ.έ.). Συστηματικὴν δὲ καὶ κριτικὴν πραγματείαν συνέγραψεν ἐν δυοῖς τόμοις

1) Ὁ κ. Μ. Παρανίκας ἐξέδωκε μίαν τέως ἀγνωστον πρὸς τὸν Θεοφάνη ἐπιστολὴν τοῦ Μαργουίνου. Σ α β β. Ἐπιθεωρ Κ/πόλεως, 1878, σελ. 316.

2) Ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς ἀκολουθίας αὐτῶν (Βενετ. 1815) ὑπάρχει καὶ Ἱερειῶν Β' ἐπικυρωτικὴ τῆς διαθήκης τοῦ ἁγίου Θεοφάνους Ἀψαρᾶ.

1) Τὸ εἰρημένον σύγγραμμα τοῦ Μαργουίνου διαιρεῖται εἰς 27 κεφάλαια, ὧν τὰς ἐπιγραφὰς κατέστρωσεν ὁ Α. Δημητρακόπουλος ἐν Προσθ. καὶ δι. ορθ., σ. 22-29.

ὁ ἐν Κιέβω σοφὸς ῥώσσοσ καθηγητὴς Μαλυσσεύσκησ (Мелетій Пивгасъ негѡ участвіе въ дѣлахъ русскои церкви). Ἐκ δὲ τῶν περὶ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη ἀσχοληθέντων παρ' ἡμῖν εἰς τὴν ἔρευναν τῶν βίων καὶ τῶν συγγραμμάτων τῶν ἀρχαιοτέρων λογίων ἀνδρῶν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, ἱκανὰ μὲν ἀλλ' ἀνεπαρκῆ καὶ ἐσφαλμένα ἐν μέρει ἔγραψαν ὁ κ. Κ. Σάθας καὶ ὁ μακαρίτης Λ. Δημητρακόπουλος (Νεοσ.λ. Φιλ. σ. 208-210. Δημητρ. Ὁρθ. Ἑλλ. σ. 130-134). Ὑπὸ βιβλιογραφικὴν δὲ ἐποψίν ἀξιοσύστατον εἶνε τὸ ἄρθρον τοῦ ἐν ἀρχαῖσ ἐνεστῶτος αἰῶνος ἀποβιώσαντος Γεωργίου Ζαβίρα (Νέας Ἑλλάδ. ἔκδ. Κρέμου σ. 427-433), ὅστις καὶ λεπτομερέστερον ὁμιλεῖ περὶ Πηγᾶ. Ἐντελής ὁμοσ βιογραφία αὐτοῦ δὲν ἐγένετο εἰσέτι. Παράδοξον προσέτι, ὅτι οἱ τελευταῖως παρ' ἡμῖν μετ' ἀξιώσεων περὶ τὰ μεσαιωνολογικὰ ἀσχοληθέντες ἢ καὶ ἀσχολούμενοι δὲν ἐπεμελήθησαν, πλὴν τῶν ἀνεκδότων ἐπιστολῶν, ν' ἀναζητήσωσι τοῦλάχιστον τὰς, ζῶντος τοῦ Πηγᾶ, ἐκδοθείσας περὶ αὐτοῦ οὐκ ὀλίγας λεπτομερείας τῶν εὐρωπαϊῶν καὶ μάλιστα τῶν περιηγητῶν, αἵτινες ὁμολογουμένως μεγίστην κέκτηνται ἀξίαν ἐν τῷ περὶ τοῦ σοφωτάτου ἐκείνου πατριάρχου τῆς Ἀλεξανδρείας θέματι. Πλὴν τῶν ὑπὸ Κρουσίου (Turcogr. σ. 234, 531, 534) καὶ Ἑρρίκου Ἰλαρίου (Philippi Cyprii, Chronicon Ecclesiae Graecae. Lipsiae, 1087, σ. 431-436) συλλεγεισῶν πληροφοριῶν, ἀχρησιμοποιήτων ἐν μέρει καὶ τούτων μεινασῶν, σώζεται πασίγνωστος τοῖς τὴν Ἀνατολὴν τοπογραφοῦσι βιβλος, ἢ τοῦ Γεωργίου Δούσα ἐπιστολὴ (Georgii Dusaе, de itineraario suo Constantinopolitano epistola. Lugduno-Batavae, 1599), ἐν ἣ τσαῦτα καὶ τηλικαῦτα λέγονται περὶ Πηγᾶ, ὥστε ἀναγκάζεται τις νὰ οἰκτείρῃ πραγματικῶς τοὺς παρ' ἡμῖν διὰ φαντασιωδῶν μᾶλλον θεωριῶν ἢ διὰ πραγμάτων ζητοῦντας νὰ ἐπιδειξῶσιν ἑαυτοὺς δεινοὺς μεσαιωνοδίφας. Ὁ περιηγητὴς Δούσας εἶδε τὸν Μελέτιον ἐν Κωνσταντινουπόλει, διοικοῦντα ἐπιτροπικῶς τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον· ἐγένετο αὐτῷ προσφιλὴς καὶ εἰς διακίονισιν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἀφιέρωσε πολλὰς σελίδας τοῦ ἐπιστολιμαίου αὐτοῦ ὕδοιπορικοῦ. Ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Πηγᾶ ἐκτενῶς, ὡς καὶ περὶ τοῦ συγγράμματος «Αἰολογος ὁρθόδοξος χριστιανός»¹, ἀπὸ σ. 42-52.

1) Ὁρα λεπτομερῆ τούτου περιγραφὴν ἐν E. Legrand, *Bibliogr. Hell.* τ. II. σ. 115-110.

Ἐν σ. 53 ἀναφέρει ὅτι ὁ πατὴρ τοῦ Ἰωάννης Δούσας κέκτηται αὐτόγραφον τοῦ Πηγᾶ· εἶτα παρατίθησιν ἑλληνιστί (ἀνωνύμου) βιογραφίαν αὐτοῦ ἀξιοσημεῖωτον, σ. 53-55· ἀπὸ σ. 112-121 λατινικὴν τοῦ πατριάρχου τούτου ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Ἰωάννην Δούσαν, ἀπολυθεῖσαν κατὰ τὸ τέλος ἑκτωβρίου τοῦ 1597 ἔτους· ἀπὸ δὲ τῆς σ. 122 τίθησι τὸ ἑλληνικὸν κείμενον συστατικοῦ γράμματος τοῦ Πηγᾶ διὰ τὸν περιηγητὴν Γ. Δούσαν, καὶ εἶτα τὴν λατινικὴν μετάφρασιν. Σὺν ἄλλοις δὲ μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι περὶ Πηγᾶ γίγνεται λόγος καὶ ἐν βιβλίῳ ἐπιγραφομένῳ «*Hodographicon navigationis ex Cypro in Syriam, Palaestina, κτλ. Viennae, 1582*». Τὰ ὀλίγα ταῦτα σημειῶ διὰ νὰ δώσω ἀφορμὴν εἰς τὸν ἐπιθυμοῦντα νὰ ἀσχοληθῇ περὶ τὴν κριτικὴν ἔκθεσιν τοῦ βίου, τῶν πράξεων καὶ τῶν συγγραμμάτων ἑνὸς τῶν σημαντικωτέρων ἀνδρῶν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τούτον τὰ μάλιστα συντελοῦσιν αἱ τε πολυάριθμοι ἀνεκδοτοὶ ἐπιστολαὶ τοῦ Πηγᾶ, ὡς καὶ αἱ ἐκδοδομένοι, διεσκορπισμένοι δυστυχῶς τὸ πλεῖστον ἐν περιοδικοῖς συγγράμμασι λησμονηθεῖσιν ἢ δυσευρέτοις. Ἐν ἑτέρᾳ διατριβῇ θὰ σημειώσω ὅσαι τῶν ἐκδοδομένων περιῆλθον μέχρι σήμερον εἰς γνῶσίν μου, πλὴν τῶν ὑπὸ τοῦ σεβαστοῦ παλαιογράφου Ἰωάννου Σακελλίω-νος ἐσχάτως δημοσιευθεισῶν, οὗ τὸ τεῦχος εὑρηται βεβαίως ἐν ταῖς χερσὶ παντὸς λογίου εἰδικῶς περὶ τὴν νεοελληνικὴν φιλολογίαν ἀσχολουμένου¹. Χάριν δὲ τῆς μελλούσης καὶ μάλα ποθητῆς βιογραφίας τοῦ Πηγᾶ καταχωρίζω ἐνταῦθα κατ' ἐκλογὴν ἐπιστολάς τινὰς αὐτοῦ μικρὸν ἢ παντελῶς εἰσέτι ἀγνοουμένας.

Ὁ κ. Σακελλίων ἐν τῷ προμνησθέντι τεύχει (σ. 31-32) σημειοῖ τέσσαρας γνωστοὺς αὐτῷ κώδικας ἐπιστολῶν τοῦ Πηγᾶ· τούτοις προστίθημι ὧδε τοὺς ἐπομένους·

α) Κώδιξ 10 τοῦ Ἑλλ. Φιλολ. Συλλόγου περιλαμβάνων ἀπὸ φ. 64^a—91^b ἐπιστολάς πρὸς διαφόρους τεσσαράκοντα.

β) Κώδιξ 1040 Suppl. τῆς ἐν Παρισίοις Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης, γραφείσ τῷ 1801 ἔτει ὑπὸ τοῦ Λιβύης Θεοφίλου (H. Omont ἐν Βί-

1) Μελετίου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας τοῦ Πηγᾶ ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην Ἱερεμίαν τὸν Β', νῦν πρῶτον ἐκδιδόντος Ἰωάννου Σακελλίω-νος μετὰ τριῶν λιθογραφικῶν πινάκων. Ἐν Ἀθήναις, 1883. Πρὸς Δελτίον τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρίας τῆς Ἑλλάδος, τόμ. Α', σελ. 31-77.

bibliothèque de l'École des chartes, 1885). Τὸν πρότερον κώδικον τοῦ κώδικος τούτου εὐρίσκω σημειούμενον ἐν σ. 112 τῶν Φιλολογικῶν Ἀναλόγων τοῦ σεβ. Ν. Κατραμῆ.

γ) Κώδιξ τῆς κατὰ Σταυροδρόμιον ἐνοριακῆς σχολῆς τῆς Παναγίας, ιδιόγραφος Ι. Φ. Πατρόκλου, περιέχων τρεῖς ἐπιστολάς Νικηφόρου καὶ 44 Μελετίου τοῦ Πηγᾶ. Ἴδε Ἑλλήν. Φιλολ. Συλλόγου τόμ. Α', σ. 93.

Ἐνταῦθα καταχωρίζονται δέκα καὶ ἐπτὰ ἐπιστολαί, ὧν ἡ ἀ' ἀπεστάλη Κωνσταντίνῳ τῷ Κουρνιακτῷ πρὸς τοῦτον ἑτέραν ἐπιστολὴν γινώσκωμεν τὴν ἐν ἔτει 1596 τυπωθεῖσαν (ἴδε Legrand, *Bibl. Hell.* II, σ. 117—118). Ἐν τῇ πρώτῃ μείνεται ὁ ἐπιστέλλων μίξς συγγραφῆς τοῦ, λόγου περὶ τοῦ Πάσχα ἢ Τόμου Ἀλεξάνδρου περὶ τοῦ πασχαλίου διαλαμβάνοντος, ἀναγινωσκομένου καὶ ἐν τῷ ὑπὸ Σαχκελίωνος μελετηθέντι κώδικι (σ. 35). Περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως πραγματεύεται καὶ ἡ 27 πρὸς Θεοδοσίον ἱερομόναχον ἐπιστολή, ἣ προσήρτηται ἐν τῷ κώδικι ὑστερόγραφον. Οἱ ἀριθμοὶ 28 καὶ 29 ἀπευθύνονται εἰς δύο μέλη γνωστῆς ἀρχοντικῆς ἐν Κων/πόλει οἰκογενείας, τῆς τῶν Καντακουζηνῶν, ἧς ἐν μέλος, ὁ Μιχαὴλ Καντακουζηνός, ἐκέκτητο σημαντικωτάτην βιβλιοθήκην (ἴδε R. Foerster *De antiquitatibus et libris manuscriptorum Constantinopolitanis*, σ. 27). Ἡ 29 ἀναφέρεται εἰς τὴν μετρίφρονα αὐτοῦ ἀποποίησιν τῆς παραδοχῆς τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, ὃν οἱ τε ἀρχόντες καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἀύθορμητως προσήνεγκον αὐτῷ. Εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν ἀναφέρεται καὶ ἡ 30 πρὸς τὸν ἀρχόντα Βλαστὸν ἐπιστολή, ὡς καὶ ἡ 31, ἐπίσημος οὔσα, πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, ἱερεῖς, κληρικούς, ἀρχοντας κτλ. Καὶ αἱ τρεῖς ἐπιστολαὶ χρονολογοῦνται ἀπ' ἀρχῆς Ἀπριλίου τοῦ 1596 ἔτους. Ἡ ἐκλογή ἐγένετο πιθανῶς κατὰ Φεβρουάριον. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, ἀλλ' ἄγνωστον κατὰ τίνα μῆνα, ὁ Μελέτιος ἔγραψε καὶ πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην Γαβριὴλ Α' (ἀριθ. 33), παρ' οὗ παρεκλήθη δι' ἀπεσταλμένου νὰ ἔλθῃ εἰς Κων/πολιν διὰ σπουδαίας ὑποθέσεις. Ἐτερον γράμμα τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν Γαβριὴλ καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, μὴν Δεκεμβρίῳ γραφέν, συγκαίρει τῷ πατριάρχῃ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ του. Τὰς χρονολογίας τῶν ἐπιστολῶν τούτων, βεβαιωτάτας οὔσας, λαμβάνω ὑπὸ ἰδιαιτέραν σημείωσιν διὰ νὰ πραγματευθῶ ἀλλαγῶν ζήτημα πατριαρχικῆς ἱστορίας λίαν σημαντικόν· διὸ ἀρκούμαι νὰ σημειώσω ὧδε, ὅτι ἐκδομένα καὶ ἀνέκδοτοι ἀύθενται μαρτυραὶ

(ὡς παρὰ Α. Μηλιαράκη *Ἄνδρος-Κέως*, σ. 104) δηλοῦσιν, ὅτι ὁ Πηγᾶς ἦν τοποτηρητῆς τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου ἐν ἔτει 1597. Γνωστὸν δὲ ὅτι ἔθιμον ἐπικρατεῖ, ἵνα ὁ ἀναλαμβάνων τὴν διοίκησιν τοῦ πατριαρχείου ἀγγέλλῃ ὡς τάχιστα τὴν ἐκλογὴν του εἰς τοὺς ὑπ' αὐτὸν μητροπολίτας. Οὕτως, αὐτὸς ὁ Πηγᾶς προσκαλεῖ ὡς τοποτηρητῆς διὰ τῆς 32 ἐπιστολῆς εἰς Κων/πολιν τὸν Θεσσαλονίκης τῇ 7 Ἀπριλίου 1597. Ἄξιον τινὰ κέκτηται ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ σημείωμα τεύχους ἀπὸ τοῦ 1874 δηλωθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Ε. Legrand ἐν *Annaire de l'association* κτλ. (8e année, σ. 334) καὶ ἀρχόμενον ὧδε· «1597 μηνὸς ἀπριλίου 2, ἐγράψα τὸ βιβλίον ἐτοῦτο τὸν καιρὸν ὁποῦ ἐκάθισε ὁ κύρ Μελέτιος πατριάρχης εἰς τὴν Κω[ρ]στα[ρ]τινόπολη» κτλ. Αὐτὸς δὲ ὁ Μελέτιος ἐν τῷ ἀπὸ 16 Ἰουνίου 1597 γράμματι (ἴδε ἀριθ. 33) λέγει ὅτι διοικεῖ ἀπὸ τριμηνίας (περίπου βεβαίως).

Ἐν τῇ 33 ἐπιστολῇ γίνεται μνεία περὶ ἐπισκόπου Σινᾶ Λαυρεντίου, οὗ τὴν ὑπόθεσιν σαφηνίζουσι δύο ἔγγραφα περισυλλεγέντα ἐν τῷ βιβλίῳ· «Τὸ κατονικὸν δίκαιον τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων ἐπὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Σινᾶ κτλ. Ἐν Ἱεροσολύμοις, 1868», σ. 11—15.— Ἐν τῇ 34 ἐπιστολῇ ἀναφέρεται ὁ θάνατος τοῦ Θεοφάνους Καρύκη, ἧτοι πρὸ τῆς 7 Ἀπριλίου 1597, τοῦ Μελετίου τοποτηρητοῦ ἤδη ὄντος· ἐπίσης μνησὶς αὐτοῦ ὑπάρχει καὶ ἐν τῇ 35 ἐπιστολῇ· ἡ δὲ χρονολογία αὐτῆ ἐξελέγχει ἐσφαλμένην τὴν σχετικὴν ἔρευναν τοῦ μακαρίτου Σ. Οἰκονόμου (ἴδε τὴν περὶ Θεοφάνους Καρύκη ἐπιστολὴν αὐτοῦ ἐν Κ. Σάββα, *Βιογραφ. σχεδιάσμ. περὶ Ἱερ. μίου Β'*, σ. 214). Περὶ τῆς πατριαρχίας τοῦ Θεοφάνους ὄρα τὴν ἀξιοσημείωτον κριτικὴν διασκόρησιν Βύσταθίου τοῦ Βουλισμᾶ ἐν *Ἐκκλ. Ἀληθεία* τόμ. Δ' (1884), σ. 336—338.— Κατὰ τὴν 35 ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ἀρχόντα Δημήτριον Παλαιολόγον, διατρέθοντα παρὰ Τερμεζία τῷ ἡγεμόνι Μολδοβλαχίας, πληροφοροῦμεθα, ὅτι ὁ τοποτηρητῆς τοῦ θρόνου Μελέτιος ὤκει ἀν' οἰκίσκους ξένους ὡς πάροικος, τῇ 16 Ἰουνίου 1597, καὶ ὅτι εἰς Πατριαρχεῖον ἐνέκρινε νὰ μεταβληθῶσι τὰ «ὀσπήτια» τοῦ Παλαιολόγου, ἅτινα ὁμως ἠδυνάτει ν' ἀγοράσῃ. Ἡ ἐπιστολὴ αὐτῆ μέχρι τέλους ἀναγινωσκομένη παρίστησι τὴν τότε οἰκτρὰν τῆς Ἐκκλησίας κατάστασιν· σημαντικὴ δὲ εἶνε καὶ ἡ ἐν αὐτῇ δῆλωσις, ὅτι «φοβεῖται μήπως ἀναχωρήσῃ πάλιν», καθ' ἣν ἐπιτρέπεται νὰ ζητηθῇ καὶ προ-

τέρα τοποτηρητεία τοῦ Πηγᾶ. Ἱστορικὴν διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ἀξίαν κέκτηται καὶ ἡ πρὸς τὸν Ρόδου Παΐσιον 37 ἐπιστολὴ, ἐν ἧ σὺν ἄλλοις εὑρηγται νέαί τινές λεπτομέρειαι περὶ τοῦ Θεοφάνους Καρύκη. Περὶ Παΐσιου Ρόδου ὄρα Α. Δημητρακοπούλου, Ὀρθοδ. Ἐ.λ.λ. σ. 141, Ν. Κατραμῆ Φιλολογ. ἀναλ. ἐκτῶν σ. 307 καὶ Ε. Logrami, Bibliogr. Hellenique II, σ. 133VII. Κατὰ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, ἐν ἔτει 1599, μηνὶ Αὐγούστῳ, ὁ Μελέτιος εὐρίσκατο εἰς τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ θρόνον τοῦ Ἐνταῦθεν τῷ αὐτῷ ἔτει πέμπει τὴν 38 ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Ἡρακλείας Διονύσιον, ἀνακεφαλαιούσαν τοὺς ἐν Κ/πόλει πόνους τοῦ μετὰ τινῶν νέων λεπτομερειῶν περὶ Καρύκη· τοὺς πόνους ταύτους διαλευκαίνει καὶ ἡ 39 ἐπ. ἀπὸ Κ/πόλεως (1597) πρὸς τὸν φιλαδελφείας Γαβριήλ, ἐξ ἧς μανθάνομεν, ὅτι ὁ Πηγᾶς ἀρνούμενος νὰ ἀναλάβῃ τὴν τοποτηρείαν, ὡς ἐλέγθη ἀνωτέρω, προὔρεψε τὸν Σεβῆρον ἵνα ἡ διαδοχὴ τῆς οἰκουμενικῆς πατριαρχίας ἀνατελῇ ἢ αὐτῷ ἢ τῷ Μαργουίνῳ, καὶ ὅτι βραδυνάσης τῆς ἀποκρίσεως παρεϊσθῆ ὁ Καρύκης μεθ' ὃν κῆπεσε πάλιν ὁ κλῆρος» ἐπὶ τὸν Πηγᾶν, ὅστις ἀποδεξάμενος τὴν ἐκλογὴν, ὑπεσχέθη τοῖς ὀρθοδόξοις ἄραψι τῶν τριῶν πατριαρχείων νὰ μὴ καταλίπη αὐτούς· προτρέπει καὶ πάλιν τὸν Σεβῆρον ἵνα ἢ αὐτὸς ἢ ὁ Μαργουίνος δεχθῶσι τὴν πατριαρχίαν, ὡς τὸν θρόνον ἀδυνατὸν εὐθύνεσθαι παρ' εὐσταθοῦς ἀνδρὸς καὶ ρεθουμένου τὸν Κύριον». — Αἱ λοιπαὶ τέσσαρες ἐπιστολαὶ ἔχουσιν ἰδιωτικὸν χαρακτῆρα, ἡ δὲ 33 συμβουλευτικὴ ἄμα καὶ ἐποικοδομητικὴ διὰ περίπτωσιν ἀνάλογον πρὸς τὴν τοῦ ἀρχοντος Μιχαὴλ Καβέλλου.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ. — Τοῦ ἱεράρχου τούτου, ἐν ὃ Πηγᾶς ἐν τῇ 38 ἐπιστολῇ χαρακτηρίζεται ὡς λογιώτατος, ἀνγκινώσκειται ἐν τῷ ἡμετέρῳ κώδικι μίαν ἀπὸ πρώην Ρόδου Παΐσιου ἀγρονολόγητος ἐπιστολῇ (σ. 137) σημειώμα δὲ ἐν τῇ ὡς προσδιωρίζει τὴν ἐποχὴν αὐτῆς. Ἡ παροῦσα ἐπιστολὴ ἐγγράφη πρὸς τὸν Ρόδου Παΐσιον, ὅστις καθηρέθη κυρτὸ τοῦ πατριάρχου Πατριάρχη, καὶ ὡς φαίνεται ἐξίτηι διὰ μέσον τοῦ Ἡρακλείας δύο τινά, τὴν ἀνώωσιν αὐτοῦ καὶ τινὰ ἐξαρχίαν διὰ τὴν τροφὴν αὐτοῦ· καὶ οὐκ ἔτυχε τῆς αἰτήσεως αὐτοῦ. Ἡ καθάρσις αὐτοῦ ἐγένετο κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1603, ὡς παραβάντος πατριαρχικὸν τινὰ τύμον περὶ χρηματικῆς χρηρηγίας, ἰδίᾳ δὲ ὡς καταλιπόντος τὴν μητρόπολιν αὐτοῦ καὶ εἰς ξένους τόπους περιφερομένου (Κ. Σάβα, Μασ.

(ΕΛΛ. ΦΙΛΟΛΟΓ. ΣΥΛΛΟΓ. ΤΟΜ. ΙΖ΄.)

Βιβλιοθ. Γ', σ. 551). Ἀλλὰ τῇ 18 Σεπτεμβρίου 1639 προὔχειρσθη μητροπολίτης Γάβρου καὶ Χώρας (αὐτ. σ. 574). Κατὰ τὴν 37 ἐπιστολὴν τοῦ Πηγᾶ ὁ Παΐσιος ἦν ἀρχιερεὺς ἀπὸ τοῦ 1599 ἔτους. Πρὸς τὸν Ἡρακλείας Διονύσιον σώζονται ἐπιστολαὶ τοῦ Πηγᾶ, τοῦ Μαργουίνου, φραγκίσκου τοῦ Κόκκου καὶ ἐτέρων. Ὅτε δὲ ἦν πρωτοσύγκελλος εἶχεν ἀνταπόκρισιν μετὰ τοῦ λογιου μοναχοῦ Μητροφάνους, οὗ δύο ἐπιστολάς ἐξέδωκεν ἐσφαλμένως ὁ Λόμιος (*Deliciae eruditiorum*, 1740, σ. 85—87), ἀποδοὺς αὐτάς Διονυσίῳ τῷ Κατηλιανῷ. Κατὰ τὸν Σ. Οἰκονόμον ἀναβιβάσθη εἰς τὸν θρόνον Ἡρακλείας τῷ 1591, διαδεξάμενος ἐν τούτῳ τὸν Γρηγόριον (*Περὶ Φρ. Κόκκου*, σ. 25, ἐν ὑποσημ.).

ΝΕΟΦΥΤΟΣ ΡΟΔΙΝΟΣ. — Περὶ τοῦ συγγραφέως τούτου ἐγράφησαν ἱκανὰ παρὰ διαφόρων, ἀλλ' οὐδεμία ἀξία λόγου βιογραφία αὐτοῦ ἐδημοσιεύθη εἰσέτι. Τὸ παρὰ τῷ κ. Σάβῳ (*Νεοε.λ. Φιλ.* σ. 266) σημειωθέν, ὅτι ὁ Ροδινὸς ἐχρημάτισεν ἐφημέριος τοῦ ἐν Νεαπόλει ἑλληνικοῦ ναοῦ, θεωρεῖ συζητήσιμον ὁ σεβασμιώτατος Ν. Κατραμῆς (*Φιλολογ. ἀναλ. Ζακύνθου*, 1880, σ. 121 ἐν ὑποσημ.), διαβεβαιῶν ὅτι ὁ ἐκεῖ ἐφημερεύσας Νεόφυτος ἐπωνυμείτο Φραγγιάδης. Ὁ δὲ Δημητρακόπουλος (*Προσθ. καὶ διαρθ.* σ. 42) ἐσημείωσεν ὡς σφαλερὸν (γραφικὸν βεβαίως) τὸ προταθὲν 1669 ἔτος θανάτου τοῦ Ροδινοῦ. Βιβλιογραφικὰς πληροφορίας σημειώσιν ὁ τε Ἀλλάτιος καὶ ὁ Κοιολίη, ὧν τὰ συγγράμματα δὲν εὑρον ἐν Κων/πόλει. Ἀλλ' ὁ Ζαβίρας (*Νέας Ἐ.λ.λ.δ.* σ. 470—71) δίδωσι λεπτομερῆ κατάλογον τῶν πονημάτων τοῦ Ροδινοῦ, οἳς προστίθημι καὶ γῶ ἕτερα ἐν ἑτέρῃ πραγματεία¹. Ἐπιστολάς ὅμως αὐτοῦ οὐδαμῶς εὑρον σημειουμένας, εἰμὴ τέσσαρας μόνον ἐν τῷ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου κώδικι, ἐξ ὧν ὁ μακαρίτης Σ. Οἰκονόμος ἐξέδωκεν ὀλοκληρον μὲν τὴν πρὸς Κωνσταντῖνον τὸν Σμυρναῖον, ἐν ἀποσπασματικῇ δὲ τὴν πρὸς Νικηφόρον χαρτοφύλακα καὶ ἡγούμενον Πάτριου (Κ. Οἰκονόμου *Τὰ σωζόμενα φιλολογ. συγγράμματα*, τόμ. Α', σ. 432—34), οὗ τὸν βίον πάλιν λεπτομερῶς διέγραψεν ὁ ἱερομόναχος Νικηφόρος Φλωρίδης ἐν *Δελτίῳ τῆς ἱστορ. καὶ ἔθρο.λ. ἑταιρ.* τόμ. Β', σ.

1) Ἐν τῇ ἐμῇ Καταλ. χειρογρ. τῆς ἐν Σμύρνῃ Εὐαγγ. Σχολῆς (σ. 63—66) κατεχώρισσα ἀνέκδοτον τέως ἐλθόν κατὰ τοῦ λατινόφρονος Νεοφύτου τοῦ Ροδινοῦ παρὰ Νικηφόρου τοῦ Φραγγιάδου. Ὁ Ροδινὸς ἐλατινοφρόνησεν ἐν ἀνδρικῇ ἡλικίᾳ.

65—81. Τὰς 3 ἀνεκδότους τοῦ Ροδινού ἐπιστολάς καταχωρίζω ἐνταῦθα ὑπὸ τοὺς ἀριθ. 46—48. Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται παρουσιάζουσιν ἐνδιαφερούσας λεπτομερείας περὶ τῆς μαθητικῆς περιόδου τοῦ Ροδινού. Ἡ πρώτη γραφεῖσα τῷ 1607 μαρτυρεῖ, ὅτι ἐφοίτησεν εἰς τὸ ἐν Ρώμῃ φροντιστήριον (τοῦ ἀγίου Ἀθανασίου), κατὰ νουθεσίαν τοῦ ἡγουμένου τῆς Πάτμου Νικηφόρου. Αὐτόθι διέτριβε καὶ τῷ 1608 ἔτει, κατὰ τὴν πρὸς Γεώργιον Κορεσσίου ἐπιστολὴν, ἣν ἔλαβεν οὗτος πιθανῶς ἐν Φλωρεντίᾳ ἢ ἐν Πίσσῃ (ἴδε Δ. Ροδοκανάκιδος, *Δοκίμιον περὶ Γεωργίου Κορεσσίου*, σ. 5). Τῷ 1612 διέτριβεν ἐν Σαλαμάνκα τῆς Ἰσπανίας κατὰ τὴν πρὸς Κωνσταντῖνον τὸν Σμυρναῖον ἐπιστολὴν, ἐκδοθεῖσαν ἤδη ὑπὸ Σ. Οἰκονόμου (ἐνθ. ἀνωτ. σ. 432). Ἰδιαιτέρως μάλιστα ἀξίον εἶνε τὸ ὑπ' ἀριθ. 48 γράμμα, ἀπευθυνόμενον Φραγκίσκῳ τῷ Κόκκῳ, διδάσκῳ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει πατριαρχικῆς σχολῆς. Περὶ τούτου δὲ μόνος ὁ Σ. Οἰκονόμος ἐπραγματεύθη μέχρι σήμερον μετὰ κριτικῆς ὀξυνοίας, ἐν τῇ ἐπιστολιμαίᾳ αὐτοῦ διατριβῇ περὶ Φραγκίσκου τοῦ Κόκκου (ἐν Ἀθήναις, 1863). Τὸ γράμμα ἀπεστάλη παρὰ τοῦ Ροδινού, ἀναμφισβητήτως δ' ἐκ Ρώμης, «πρὶν ἢ τὴν εἰς τὸ φροντιστήριον (Ρώμης) ποιήσασθαι εἰσοδόν», ἣτις κατὰ τὴν πρὸς Νικηφόρον ἐπιστολὴν ἐγένετο τῷ 1607 ἔτει, ὃ ἐστὶ τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς εἰς Ρώμην ἀφίξεώς του. Ὁ Κόκκος λοιπὸν καὶ κατὰ τοῦτο τὸ ἔτος ἐδίδασκεν ἐν Βυζαντίῳ, βεβαίως δὲ μέχρι τοῦ μηνὸς ἐκείνου καθ' ὃν κατεδικάσθη ὁ προστάτης αὐτοῦ πατριάρχης Ραφαήλ Β' εἰς ἐξορίαν. Ἐνταῦθα καιρὸς εἶναι νὰ προσδιορισθῇ ἀκριβέστερον καὶ τὸ ἔτος θανάτου τοῦ Κόκκου, ὅπερ ὁ Σοφ. Οἰκονόμος προσδιορίζει μετὰ τῶν ἐτῶν 1605—1612, βασιζόμενος ἰδίᾳ ἐπὶ μιᾶς αὐτοῦ ἐκ Βυζαντίου ἐπιστολῆς τοῦ 1605 ἔτους (ἦν ἀνεὺ ἀνάγκης θεωρεῖ ὑστῆτην) καὶ ἐκ κτιτορικῆς διατάξεως τοῦ πατρὸς τοῦ Κόκκου περὶ τῆς ἐν Νάξῳ μονῆς τῆς Ὑψηλοτέρας, γραφείσης κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1620 ἔτους καὶ μνημονευούσης σιγῶν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Νεοφύτου Β' (Σ. Οἰκονόμος ἐνθ. ἀνωτ. σ. 25 καὶ 28 ἐν ὑποσημ.). Ἡ μονὴ ἐτιμᾶτο ἐπ' ὀνόματι τῆς Ὑπαπαντῆς τοῦ Κυρίου καὶ τοῦ ἀγίου καὶ δικαίου Συμεὼν τοῦ θεοδόχου. Ἀποδειχθεῖσης ἀνωτέρω τῆς ἐν τοῖς ζῶσιν ὑπάρξεως τοῦ Κόκκου κατὰ τὸ ἔτος 1607, αὐταπόδεικτον ἤδη καθίσταται, ὅτι τὸ εἰρημένον σιγῶν ἀπελύθη ἐπὶ τῆς δευτέρας τοῦ Νεοφύτου Β' πατριαρχίας, παραταθείσης μέχρις

ἀρχῶν τοῦ 1612 ἔτους. Ἐν τῇ συλλογῇ τῶν πατριαρχικῶν κειμένων τοῦ Δοσιθέου σώζεται πληρεστάτη σειρά ἐγγράφων συνταγέντων ἢ ἀπολυθέντων ἐπὶ Νεοφύτου Β', ἐξ ὧν δύο ἀναφέρονται εἰς τὴν Νάξον, τὸ μὲν (1 ὀκτωβρίου 1608) περιλαμβάνον συμφωνίαν τῶν κληρονόμων τῆς ἐν Νάξῳ, ἐν τῷ χωρίῳ *Χαλκί*, ἐκκλησίας τοῦ Πρωτοθρόνου, τὸ δέ, ἀπολυθὲν κατὰ φεβρουάριον τοῦ 1610 ἔ., εἶνε σιγῶν ὑπὲρ αὐτῆς ταύτης τῆς ἐκκλησίας (Κ. Σάθα, *Μεσ. Βιβλ. τ. Γ'*, σ. 556—557). Ἄγνωσθ' ἀν' ἀμφότερα τὰ ἐγγράφα ἀναφέρονται εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ πατρὸς τοῦ Κόκκου συστηθεῖσαν μονήν, κατὰ τὴν ῥητὴν παραγγελίαν τοῦ ἀποθανόντος υἱοῦ του, ἀλλ' ὅπως ποτ' ἂν ἦ δὲν διστάζω νὰ πιστεύω ὅτι ὁ θάνατος τοῦ Φραγκίσκου Κόκκου συνέβη πιθανῶς ἐν ἀρχαῖς τοῦ 1608 ἔτους.¹

ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ ΚΑΒΒΑΚΟΣ. — Τὸν ἐπιστολογράφον τοῦτον ἀγνοῶ μὲν ἀλλαχόθεν, ἀλλὰ τὸ ἐπώνυμον αὐτοῦ μαρτυρεῖ ὅτι εἶνε συγγενῆς τῆς βυζαντινῆς οικογενείας τῶν «Καβακέων», ἣτις ἐν καιρῷ τῆς ἀλώσεως καταλιπούσα τὸ Βυζάντιον, σὺν ἄλλαις οικογενείαις, ἔσχε τὴν τιμὴν νὰ ἀνακληθῇ ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ Β' (26 δεκεμβρίου 1454) εἰς Κωνσταντινούπολιν.² Ἄγνωστόν μοι ποῦ διέτριβε τότε ἡ οικογένεια αὕτη· ἀλλ' ἐπειδὴ Καβάκοι φαίνονται βραδύτερον εἰς τὴν νῆσον Χίον, ὑποτίθηναι ὅτι ἢ ἐν λόγῳ οἰκογένεια αὐτῶσε ἀρχῆθεν κατέφυγε. Τὸ ἐπώνυμον τοῦτο ἔφερε καὶ Δημήτριος Ράλλης (Ραούλ) λόγῳ ἐπιγαμίας Ἰσως, ὅστις γεννηθεὶς ἐν Σπάρτῃ προσέφυγεν εἰς Ἰταλίαν μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Πελοποννήσου (Κ. Σάθα, *Νεοε.λ.λ. Φιλολογ. σ. 70*). Ἐν ἔτει 1596 ἔζη Μιχαὴλ

1) Ὁ κ. Μ. Γεδεών (Χρον. τ. ἧς πατρ. ἀκαδημίας) ἀφιερῶ εἰς τὰ κατὰ τὸν Κόκκον ὑπὲρ τὰς 4 σελίδας (σ. 69—73)· πλην μιᾶς λεπτομερείας, οὐδὲν ἕτερον προστίθηναι εἰς ὅσα δ' ἀείμνηστος Σοφ. Οἰκονόμος ἔγραψε· διὸ καὶ ἀδικεῖ τὴν μνήμην αὐτοῦ, βεβαίως (ἐν ὑποσημ. σ. 69) ὅτι ὁ Οἰκονόμος «τριάκοντα δύο ἐπλήρωσε σελίδας ἵνα μηδὲν εἴπῃ». Καὶ ἢ ἐν σελ. 72 τελευταία ὑποσημ. τοῦ κ. Γεδεών πηγάζει ἐκ πληροφορίας τοῦ Οἰκονόμου, γραφείσης ἐν τόμ. Α' σελ. 434 τῶν Σωζομ. Φιλολογ. Συγγραμμάτων τοῦ Κ. Οἰκονόμου.

2) Miklosich et Müller, *Acta et diplomata*, III, σ. 290.

3) Οὗτος ἔγραψε τὸν ὑπ' ἀριθ. 1359 βατικανδὸν κώδικα Ἰεροδότου κατὰ Gardthausen (*Griech. Palaeogr.* σ. 319), ὅστις ὁμοίως ἀγνοεῖ ἐν τίνι αἰῶνι ἐγένετο τοῦτο. Ἰεροδότος δὲ ἐπὶ τὴν ὑπογραφὴν αὐτοῦ εὗρον καὶ ἐν ἰδιοκτητοῖς τεύχεσι, σωζομένοις ἤδη ἐν Μονάχῳ. Βλ. Hardt, *Catalog. τ. III, σ. 9* «Δη-

Καβάκος, ὅστις ἔσχε φιλικὴν ἐπιτίμησιν τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Μελετίου τοῦ Πηγᾶ διὰ τὴν μετὰ λατινίδος γυναικὸς σύζευξίν του (ὄρα τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ὑπ' ἀριθ. 33). Οὗτος δὲ διέτριβε, φαίνεται, ἐν Χίῳ. Γεώργιος Καβάκος συνοπογράφεται μετὰ πολλῶν Χίων ἐν κοινῇ ἀναφορᾷ πρὸς τὸν πατριάρχην Μητροφάνην Γ' (Τυροσγραφε. σ. 285), ἐν δὲ ἐγγράφοις τῆς αὐτοῦ Νέας μνησθεῖς ἀπαντῶσαι (1610—15) Μαρκῆς Καβάκος, ἀφ' εὐγενέστατος ἐπιτροπος μισέρ Μανουὴλ Καβάκος» (1625) καὶ (1717) Πιπῆς Καβάκος, «περὶ ὧν ὄρα Γρηγορίου Φωτεινοῦ Νεαμοσιολίων» σελ. 195, 199, 223, 242. Τῆς αὐτῆς οἰκογενείας γόνοι ἀναφέρονται καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπὸ τοῦ ἔτους 1622, ὅτε, πατριαρχοῦντος Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως, ἐδωρήθησαν αὐτῷ ἀρχοντίῳ Μιχαὴλ Καβάκῳ τὰ ἐν Χίῳ πατριαρχικὰ χωρία Πυργίος καὶ Βολισσός, ἵνα ἐξ ἀρχῆς νέμηται αὐτὰ, ἕνεκα τῶν πρὸς τὸν πατριάρχην συνεχῶν καὶ γενναίων αὐτοῦ βοηθειῶν (Κ. Σάθα, Μεσ. Βιβλιοθ. Γ', σ. 562). Ὑπερμεσοῦντος δὲ τοῦ III' αἰῶνος, ἀπαντῶμεν ἐνταῦθα πλούσιον Καβάκον, «Χίον πραγματευτήν», ἔχοντα λαμβάνειν παρὰ τοῦ πατριάρχου Ἰωαννικίου δέκα πούγγεια διὰ ἀκουμάσια» (Λ. Ὑψηλάντου, Τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν σ. 391, 397). Πάντα λοιπὸν ταῦτα πείθουσι, νομίζω, ἐπαρκῶς, ὅτι καὶ ὁ ἡμέτερος ἐπιστολογράφος Λαυρέντιος Ἰερομόναχος ὁ Καβάκος ἦν Χίος, τοῦθ' ὅπερ προσεπιβεβαιουῦται καὶ ἐκ τῆς σχέσεως αὐτοῦ μετὰ τοῦ σοφοῦ Χίου Γεωργίου Κορεσσίου, πρὸς ὃν γράφει τὰς ὑπ' ἀριθ. 49 καὶ 50 ἐπιστολάς.

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ΚΑΡΥΟΦΥΛΛΟΣ καὶ **ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΟΣΧΕΤΙΟΣ**. — Τοῦ Ματθαίου Καρυοφύλλου μία ἐπιστολὴ εὑρεται ἐν τῷ ἡμετέρῳ κώδικι, φ. 139^a-140^a, ἧς τὸ πρωτότυπον περιελθὸν εἰς χεῖρας τοῦ κ. E. Lamgren κατεχωρήσθη ἤδη ἐν τῇ *Bibliogr. Hellenique*, τ. II, σ. 213. Μετὰ δὲ ταύτην ἀναγινώσκεται ἀμέσως ἐν τῷ κώδικι ἐπιστολὴ ἀνώνυμος πρὸς τὸν Καρυοφύλλον, πιθανῶς τοῦ Μοσχετίου, περὶ οὗ ὄρα Κ. Σάθα, *Νεοελλ. Φιλολ.* σ. 404.

ΠΑΪΣΙΟΣ ΑΠ' ΑΡΙΑΝΗΣ. — Ὑπ' ἀριθ. 52-54 καταχωρίζονται τρεῖς ἐπιστολαὶ αὐτοῦ (φ. κώδ. 150^a-154^b), ὧν ἡ μὲν πρώτη διαλευκαίνει τὰ κατὰ τὴν μετάνοιαν αὐτοῦ (ἧς τὴν ὑπόθεσιν ἀναγράφουσιν ὁ Ζαβίρας ἐν σελ. 513 τῆς

Νέας Ἑλλάδος καὶ ὁ Σάθα ἐν σ. 314—315 τῆς *Νεοελλ. Φιλολογίας*), ἡ δὲ δευτέρα ἐνέχει περιεργὸν ἐρμηνείαν τῶν γραφικῶν ὀνομάτων Γῶγ καὶ Μαγῶγ, ἡ δὲ τρίτη ἐπιστολιμαίον παίγιον, μαρτυροῦν μᾶλλον ἐπιμονὴν ἢ πολυμάθειαν. Ὁ Δημητρακόπουλος ἐν σελ. 51 *Προσθηκῶν καὶ διορθώσεων* γνωρίζει ἡμῖν ὅτι σώζονται τοῦ Λιγαριδοῦ ἐπιστολαὶ μόνον πρὸς τὸν Ἀδριανουπόλειως Νεόφυτον. Τὴν πληροφορίαν δὲ ταύτην ἐσημείωσεν ἔχων πιθανῶς ὑπ' ὄψει τὸν περιγραφέντα βραδύτερον ἐν I' τόμῳ τῆς *Μεσ. Βιβλιοθ.* τοῦ κ. Σάθα (ὄρα σελ. 517—518) κώδικα τοῦ μετοχλοῦ τοῦ παναγίου Γάφου.

ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ. — Τοῦ διαπρεποῦς τούτου πατριάρχου παρατλήθη ὑπ' ἀριθ. 55, 56, 57 τρεῖς ἐπιστολάς, ἀναγινωσκομένας ἐν φ. 170^a-174^a τοῦ κώδικος. Ἡ πρώτη εἶνε ἐνδιαφέρουσα ὑπὸ βιβλιογραφικὴν ἔποψιν, ὡς φανεροῦσα τὴν παρ' αὐτῷ ὑπαρξίν ἀγνώστου ἡμῖν κώδικος τοῦ περὶ Φλωρεντινῆς συνόδου ἱστορικοῦ Σιλβέστρου τοῦ Συροπούλου, ὄνπερ καὶ ἀπέστειλε πρὸς τὸν Ἀδριανουπόλειως μητροπολίτην Νεόφυτον¹, παροτρύνων αὐτὸν καὶ γὰρ τὸν ἐκδώσῃ, ἀγνοῶν βεβαίως ὅτι ἱκανὰ ἔτη πρότερον εἶχεν ἐκδοθῆ ὑπὸ τοῦ Ἀγγλοῦ Greyghion (1660). Ὁ Νεκτάριος γράφει τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ὡς πρώην πατριάρχης, ἦτοι μετὰ τὸ 1669 ἔτος. Ἡ ἀνεύρεσις τοῦ ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτοῦ κώδικος ἔσται σημαντικὴ· ὁ Νεκτάριος γράφει ὅτι ἐφιλοπόνησε πῖνακα ἀκατ' ἀρχῆς τῆς βίβλου», ἐκ δὲ τῆς συντόμου αὐτοῦ ἀναλύσεως παρίσταται τὸ σύγγραμμα τοῦ Συροπούλου ὡς τέλειον, ἐνῶ τὸ τε ἐκδοθὲν κείμενον καὶ τὰ ἀντίγραφα εἶναι ἀκέφαλα². Ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ μέμνηται ὁ Νεκτάριος καὶ τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ, τῆς Ἀρτιρρήσεως πρὸς τὰς αὐτῷ προσκομισθείσας θέσεις παρὰ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις γρατῶρων διὰ Πέτρου τοῦ αὐτῶν μαίετορος περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάπα. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἐξεδύθη μετὰ τὸν θάνατον (1676) τοῦ Νεκταρίου, ἐπιστάσις τοῦ Ἱεροσολύμων Δοσιθέου (1682)*. Εἰς τὴν ὑπό-

1) Περὶ τούτου ἱκανὰς πληροφορίας εὑρίσκει ὁ ἀναγνώστης ἐν I' τόμῳ τῆς τοῦ Σάθα *Μεσαιων. Βιβλιοθ. ἡ κ η ς*.

2) Ὅρα περὶ τούτου II Καλλιγᾶ, *Μελέται καὶ Λόγοι*. Ἐν Ἀθήναις, 1882, σ. 131. Α. Δημητρακοπούλου, Ὁρόδ. Ἑλλάς, σ. 110.

*) Περὶ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Χρυσάνθου Ἱεροσολύμων τοῦ Νοταρᾶ εὑρεται ἀξιόλογος πληροφορία, μὴ χρησιμοποιοηθεῖσα ὑπ' οὐδενός, ἐν τῇ περιηγήσει

μητρίου Ραοῦλ τοῦ Καβακῆ «Ἑλληνας τε καὶ Θρακός». Ἠρβλ. σ. 328 «Σπαρτιάτου καὶ Βυζαντινοῦ».

θεσιν δὲ τῆς αὐτῆς Ἀντιρρήσεως ἀναφέρονται καὶ αἱ δύο λοιπαὶ τοῦ συγγραφέως ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην Διονύσιον Γ', πατριαρχήσαντα τρεῖς, 1661, 1662—1665, καὶ 1671—1673. Καὶ αἱ τρεῖς δὲ ἐπιστολαὶ αὐτοῦ ἐγράφησαν ἀναμφισβητήτως κατὰ τὴν γ' πατριαρχίαν τοῦ Διονυσίου, ἤτοι μεταξύ τῶν ἐτῶν 1671—1673.

Προστίθῃμι ἔτι μίαν ἐπιστολὴν τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων διδασκάλου Βησσαρίωνος Μακρῆ, περὶ οὗ ἐν ἑτέρῃ διατριβῇ, προσεχῶς ἐκδοθησομένη,

πραγματεύομαι ἐκτενέστερον, νέας προσάγων πληροφορίας περὶ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ. Ἐπεταὶ εἶτα αὐτῇ ἡ ἀπάντησις τοῦ Σωφρονίου Δωρακίου, διδάσκοντος ἐν Κερκύρᾳ ἐν ἔτει 1675. Ἀμφότεραι αἱ ἐπιστολαὶ ἀναγινώσκονται ἐν φ. 178^α—184^β τοῦ κώδικος, ἐκ δὲ τοῦ 62 φύλλου ἀντιγράφας παρέθηκα τὰς διαφερούσας γραφὰς προεγνωσμένης ἐπιστολῆς περὶ Μαργουνίου τοῦ πατριάρχου Ἰερεμίου τοῦ Β' πρὸς τὴν δημοκρατίαν τῆς Ἑνετίας.

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΚΕΡΑΜΙΤΣ.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΔΙΑΦΟΡΩΝ.

ΚΥΡΟΥ ΜΑΝΟΥΗΛ

Μεγάλου Ῥήτορος τῆς Ν. Ἐκκλησίας

1.

(Ἀρσενίῳ Μογεμβασίας ἀπάντησις ὡς ἐκ μέρους τοῦ πατριάρχου).

Τὴν μακρῆγορόν σου ἐπιστολὴν δεξάμενοι τεθαυμάκαμεν τὴν ἐπανθοῦσαν ἐν αὐτῇ γραμματικὴν καὶ τὸν ἐγκαίμενον ἀττικισμόν, καὶ τοὶ παρέλκον ἦν τοσοῦτον ὑπομείναι κόπον σπουδῆς πρὸς οὐκ εἰδύτας μὴτ' ἀττικίζειν μῆτε γραμματικοφιλοκλεπτολογεῖν· ἀλιέων γὰρ ἐσμέν μαθηταί· ὅθεν μὴ θαυμάσῃς τὴν ἀπολογίαν, εἰ οὐ τὴν ἀνήκουσαν τοῖς σοῖς γράμμασιν ἀποπέμπομεν. Πλὴν ἴσθι ὡς ὁ προσενηνοχῶς σοὶ τὴν συγχώρησιν Κύρσας τὴν προσήκουσαν δίκην ἀπέτισε, καθάπερ ἔμαθες ἢ ὅσον οὐπω μαθήσῃ· τὸ γὰρ ἐν οὐ παικτοῖς παίζειν

τοῦ Gerard Cornelius von den Driesch (Histor. Nachricht von dem Röm. Kayserth Gross-Hoftschaft nach Constantinopel. Nürnberg, 1723. σ. 449—450). Ὁ περιηγητὴς οὗτος ἐλθὼν εἰς Φιλιππούπολιν τῆ 23 Μαΐου 1720 εἶρε διατρέχοντα ἐνταῦθα τὸν Ἱεροσολύμων (ἀνωμόμως) λαθόντα ἀδειαν τοῦ Κ/πόλεως, ἵνα ἐπισκεφθῇ 15 ἐπισκόπους· προστίθῃσιν ὅτι γινώσκαι ἐπαρκῶς τὴν λατινικὴν, τοῦθ' ὅπερ λέγει εἶνε ἀξιοσημείωτον· σκώπτει δὲ αὐτὸν κατωτέρω διὰ τὰ λατινικά του, συνεπεία ἰδιογράφου λατινικοῦ σημειώματος τοῦ Χρυσάνθου, ὅπερ ἔδωκεν οὗτος τῷ περιηγητῇ· τὸ σημείωμα ἴρ μήνευε τὸν τίτλον συγγραφῆς τοῦ ἐξ α δ ἐ λ φ ο υ του Δοσιθέου κατὰ Καλβίνου καὶ Λουθηρανῶν, ἐκδοθείσης ἐν Π α ρ ι σ σ ο ι ς. Πρὸς τούτοις λέγει, ὅτι ὁ πατριάρχης ἐξέθηκε τὰς περὶ ἐνώσεως τῶν δύο ἐκκλησιῶν (ἀνατ. καὶ δυτ.) σκέψεις του, ὡς καὶ τὴν θλιψίν του περὶ τῆς ἀμαθίας τῶν ἡμετέρων μοναχῶν, καὶ ἰδίᾳ μονῆς τινος περὶ τὴν Φιλιππούπολιν.

ἀθέμιτον· Θεὸς ὅλως οὐ μυκτηρίζεται. Σὺ δ', ὦ γαθὲ, οὐ διὰ τοιούτων ἐπιστολῶν καὶ ἀπολογιῶν τὰ κατὰ σέ ἢ ἡμῶν ἀνοία δέχεται ἢ ἐμφανίζειν ἡμῖν ἔδει. Ἄλλ' εἶθ' ἀφίκοιο ἂν ὡς ἡμᾶς, εἰ δ' ἀδυνατεῖς, γενέσθω σοὶ αὐχὴν ταπεινὸς καὶ δεύτερον ταπεινότερον γράψειας, καὶ τὰ πάντα διορθωθήσονται· τὸν γὰρ ἐρχόμενον πρὸς με, ταπεινῶς δηλονότι καὶ οὐχ ὑπερηφάνως καὶ σοβαρῶς, ὡς αὐτὸς εἰδείξας διὰ τῆς γραφῆς σου, φησὶν ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς, οὐ μὴ ἐκθάλω ἔξω.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΟΡΕΣΣΗ

2.

Δέσποτά μου παναγιώτατε, καιρὸς διέδραμεν ἀφ' οὗ οὐκ ἔγραψα πρὸς τὴν σὴν παναγιότητα, διὰ τὸ ἀποδημεῖν αὐτὴν πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ ἑαυτῆς ποιμνίου καὶ ἄλλας ἀναγκαίας χρεῖας τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας. Μαθίων τοίνυν περὶ τῆς σῆς ἐπανάδου κῆχαρίστησα Κυρίῳ τῷ Θεῷ, τῷ καταξιώσαντι αὐτὴν ἐπανελθεῖν ὑγιῆ κατ' εὐχὴν, ὑγιαίνομεν δὲ καὶ ἡμεῖς σωματικῶς δι' εὐχῶν τῆς σῆς παναγιότητος, συνιστῶντες αὐτῇ καὶ ἡμᾶς αὐτοῦς δουλικῶς, καὶ εὐχόμεθα Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἵνα διατηροῖα αὐτὴν ὑγιῆ, ὀρθοτομοῦσαν κατὰ πάντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, καὶ δεόμεθα αὐτῆς, εἴαν τις καὶ παρ' ἡμῶν χρεῖζῃ, προστάττειν ὡς εὐνουστάτους φίλους· ἐπιποθῶ γὰρ ποιῆσαι τι ἀξίον φίλου. Πέμπομεν δὲ καὶ διὰ μικρὰν ἐνθύμησιν τερεβινθίνην χίαν λίτρας δύο ἡμισυ, σταμνίον ἐν μέλι λίτρας τριάκοντα, καὶ ἕτερον σταμνίον πλήρες καππάρεως, ὅπερ παρεδώκαμεν τῷ ἡμετέρῳ σακελλίῳ παπᾶ κυρ Ἰωάννη τῷ Σέψῃ,